

מחיר מודעות.

מקום כגודל המודעה הזה

לשש פעמים 86 כ
לשש פעמים 60 כ
לרבע שנה 75 כ

מחיר ברכת מזל או נחמת אבלים

(רק בסיף הנלווה) 12 כ
שנוי אדרכה 1 כ

האדריסה למערכת
HAMICPE, KRAKÓW
Miodowa 22.

המזכיר

עתון שבועי

לכל עניני החיים ועניני היהודים, לספרות ולמדעים.

תנאי החתימה.

לשנה 72 כתר (44 ס"ק)
לחצי שנה 36 כ (22 ס"ק)
לרבע 18 כ (11 ס"ק)

בחון לארץ

לשנה 80 כ
לחצי שנה 40 כ
לרבע 20 כ

מחיר נלווין בודד בארץ 1.50 (ס"ק) 1.60
בחון לארץ 1.60

Kraków, 21 listopada 1919

גליון ז'

קראקא, כ"ח במרחשון, ס' תולדות תר"ס.

ער המצפה

רב שבענו בזה.

נגד הטענה הקבועה של תקיפת המדינה הזאת, כי מעולם התהלכו עמנו פה בצדק ומצאנו פה מפלט בשעה שרדנונו ככל הארצות האחרות והתנכלו להשמידנו — אין תשובה טובה מזו: להראות על מדרגת הבוה שהנענו אליה בארץ הזאת, מדרגה שלא הנענו אליה בשום ארץ ומדינה, אשר בהן נדדנו שני אלפי שנה. ראש פילוסופי היינים אפלטון היה אומר: הבוין הוא רק מדרגה אחת של שגוה, כי בשגוה יש מדרגות רבות ולא כל שגוה עובר בכלן. אך אם תתמיד השגוה זמן רב ודרכה היא להתנכר ולהתחזק ברכות הימים אם לא תסור סבתה, אז תניע בסוף לאותה המדרגה שאנו קוראים לה בוה, בראות השגוה, שאי אפשר לו לנצח את השגוה לו ולהכריחו כליל, הוא מבטלו כאלו אינו, חדל להתחשב עמו, נחשב הוא בעיניו כאיוו בריה בויה הנכרכה אחרי האדם בעל כרחו בכל אשר הוא הולך וחי מפסלחו ומפרוריו, שהוא מלקט תחת שלחנה כמו העכברים, הזנבים, הפשפשים ודפרעושים, היעלה על דעת האדם לשנוא את הבריות השפלות האלו? הוא מבזה אותן.

פ. ה. וועטשטיין.

ר' וואלף פאפא.

בשנוע הבא ביום נ' כסלו, יום פטירתו של האלוף והקצין ר' וואלף פאפא, שמת בקראקא בשנת שפ"ו, יחג פה חג יובל של שלש מאות שנה למן העת, שהקים הוא כאן בית כנסת, שנקרא על שמו ועומד עד היום על מכינו. וראוי הוא מיסדו של אותו בהפי' העתיק והחשוב וגם חובה מוטלת איפוא עלינו, שנשפול בו בכלל וביחוד לזכר חג היובל הנכבד הזה, לשימו זכרון לא רק בספר, שמעטים קוראיו, אחד בעיר ושנים במדינה, אלא גם בעתונות, בפומבי, בפני קהל ועדה וידעו לא רק חוג צר של בני עליה, יחירי סגולה, אלא גם כל שדרות העם ומפלגותיו, כאדוקים כנאורים, כחכמים כבורים, מי ומה היה לנו אותו אדם המעלה, איש השם, אשר לשמו ולזכרו תאות נפשנו.

ד' בנימין וואלף בחר"ר ישראל גרשון פאפא הכהן היה בעיר הענטשין שבפולין הגדולה, עסקן צבורי ובעל פרקמטיה כבירה, רבת גוונים, עשיר גדול בקהלת קראקא ומגדולי החשובים והנדיבים (1), המנומסים והמיוחסים

(1) סיפור פנקס הת"ק, שזרבו היה לרשום רק שמו ויום ושנת מותו של כל נפטר ולהזכיר רק לעתים רחוקות מאד רבו משבתיו ומעשיו הטובים, מזכיר את ר' וואלף פאפא (שם דף פ"ט ע"ב) בזכרונם, הנדיב לכל דבר שבקדושה ומביאו כתואר הכבוד הר"ר, שרק לומדים מופלגים מוסמכים לדיינים, כורי תוראה, וכו' לו בימים ההם.

כל דרכי היהודים הרי הם נמוסים לאומיים וכך נחשבו מעולם ודוקא ליהודים ליומיים אסור לעבור עליהם, כי היוודע את אופי תורתנו ברור לו, שכל המצות האמורות בתורה שכתב ושבע' והמצוות במנהגי העם לא חוקים דתיים הן ואין כלל לישראל "דת", "רליגיה" במובן אומות העולם, אלא נמוסים לאומיים הנן כולן, ואם נזכר, שרק הנמוסים האלה, שנשארו לנו לפליטה מכל קניינו, הם הם שהאריכו ימינו והם הם שהחיונו והניעונו עד כה, הרי חובה עלינו ועל בנינו, — יהי עכ"פ משום פיאטס! — להחזיק בנמוסים האלה ולשמרם כבבת עינינו, כי הם חיינו ואורך ימינו, ומהו איפא טעם עויבת נמוסינו בשאט נפש אפילו עיי משכילינו הלאומיים ובני הנעורים, שהתחילו לשעום טעם תרבות זרה? הרי אין זאת אלא הודאתנו בשפלותנו, ממלאה את כל נפשנו ההכרה, כי כל המצוי בישראל וכל המיוחד לו הוא מוקצה מחמת מאוס, יען כי — כן נורו שכנינו, כן הוא דין פשוט ומפורסם בכל סביבותינו ואין למשכילינו, ואפילו הלאומיים שבהם, הכח המיסרי לעמוד נגד דרון המשפט הקדום הזה ולנסות לפקפק בו, והם פורקים עול תורה ועול נמוסים יהודיים בלי כל חשש ולבם לא ינפם כלל, עושים הם רצון שונאנו בנפש, מקבלים הם עליהם באהבה גויה אנדונו ומפקדיו נפשותינו ומבטלים מפניה את מצות אבותיהם ומוריהם, את מצות קדמונינו, שנבחו ורמו בכה מוסרם ובחכמת החיים מכל חכמ האומות שבכל הדורות.

הפלוסופיה והכהנים מויעצקי ושלעשקובסקי, והרפסו כאן כתבי פלסתר במשטמה שפובה וחמת עכשוב תחת לשונם, היאשון את ספרו "וועירטשאדלא" (מראה) בשנת 1608 והאחרונים את כתבי הקטרונו, ושידובסקיע אקרושענסטווא (אכזריות היהודים) בשנת 1606 (שנרסם פה שנית גם בשנת 1636), "יאסנע דאווארי", (הוכחות ברורות) בשנת 1623 (שנרסם ניכ מה שנית בשנת 1649) נגד בני עמנו בכלל וסחריו ורופאיו בפרט: בי דוחים הם את רגלי שכניהם בני העמים ועושקים ורוצצים אותם ופושטים עורם מעליהם ואינם אומרים לעולם די לקניניהם ולרכושם הגדול והעצום וכולעים חיל ורים וממלאים בתיהם כסף וזהב משוד אורחים ומאנקת עירונים ומחללים את לחם קדשם ורוצחים את ילדיהם לצורך דתם וקובעים את נפשותם ואת גופיהם גם יחד, ליתודי וואלף פאפא — כותב מיטשינסקי בספרו הנ"ל ע' 34 — יש שבעה בחי מסחר בקראקא, מלבד עסקים אחרים וסרסורים כמעט בכל מדינת פולין ומסחריו עולים לשלש או ארבע מאות אלף זהובים פו' ואין לך מסחר שהוא לא יסחר בו, לפי דבריו (שם ע' 98) היה ר' וואלף פאפא עשיר גדול יותר הרבה מהשוע הנודע ר' אייוק ר' יעקלש, שבנה בקראקא בשנת ת"ד בכ"ז לשם ולתפארת וניתן לו מהלכים בהצדקה סגנים ושרים ולפני מלכים התייצב בתו מליץ יושר בעד היהודים (וכמוכה מנוסה מצבתו משנת מותו יום כ"ז מיון ת"נ), כי לפי אמרו, עלה הוגו של הראשון לש"ש מאות אלף זהובים פו', בעוד רכשו של

שבקרבא (2), בתים וכדים היו לו בקווימיר, בעיר מושבות היהודים המיוחדות והמוקצות להם משנת 1494 ובחי מסחר ועסקים רבים ושונים וביחוד עסקי שטר וחלוקה, עסקי שלחנות ומלוה על משכונות ועל אפותיקות, הן פה בשכונות היהודים והן מחוץ לחכות הניטו והיינו בקראקא ברחוב האחים (3), הוא התעסק בכל מיני סחורות ומסחרו פריך, התפתח והתפשט בכל מדינות פולין, וסניפים ומוכנים היו לו בלמלא רחוב הארץ ועסקיו הניעו מערי פולין הקטנה עד ערי פולין הגדולה, שלזיה, ביהם ואשכנז והיה לו יחס מסחרי עם סוחריו דנציג וברעסלא ושיני משא ומתן עם תגרי פראג וקעלן וסרסוריהן.

וכה גדל עשרו ורכשו לו כסף תועפות ועסקיו כל כך רבו, רחבו ונסכו והניעו למרום קצם עד כי העיד ועורר עליו (הוא ויהודים עשירים אחרים) בקראקא קנאחם ושנאתם של הנוצרים דסוחרים ובעלי המלאכה פה ובראשם צוררי ישראל מיטשינסקי, דקטור בחכמת

(2) משפחת פאפא היא משפחה מייחסת בישראל כבר מקדם לזמנו של ר' וואלף פאפא, משפחת קצינים, מנהיגים, רבנים, גאונים ומחברים חשובים, וכנראה כוצא השם פאפא הוא מפראג (ראה גל עד ע' 88 סי' 661 ומשפחות ק"ק פראג ע' 54—259) ור' וואלף פאפא היה בנו של אותו ר' גרשון ב"ר שלמה ביץ פאפא, שאשתו (של ר' גרשון) מהה שם בהדש השון שנת שס"ט (ע"ש ע' 254 סי' 2898 והערה 8) בשם שלמה נקרא גם בנו של ר' וואלף פאפא.
(3) בימי קדם היו קווימיר וקראקא, הסמוכות וגראות נ"ל שתי ערים מיוחדות ונפרדות אחת מאחותר,

צבא וכו' וכו' יהודים הן בכת, אבל לא בפועל להלכה ולא למעשה וכל הראוי למנוי אין מנוי מעבד אותו. לאינר העצום בוין היה אומר: החוק אומר רק שאם יש למנות יהודים לכל משרה, אבל לא שמוכרחים אנו למנותם, וכן היו נוהגים באמת בכל אירופה התיכונה למרות החקם.

אך מה התפתחה השיטה הזאת עוד יותר. חק בירדן בבל מדינה ומדינה, שאין לנוע בציר מועצת העם. אין רשות לשופטים להעמידו לדין ואין רשות אפילו למושל הארץ לדרוש ממנו דין וחשבון על מעשיו אלא ברשות חבריו אשר במועצה, שכרוב דעות יכולים הם להחליט להוציא אחד מחבריהם ולמסרו לדין; אבל נהוג בכל העולם, שאין מוציאים את החוטא אלא על חשד נס, שחשד בממון או בגר במדינה, אבל מעולם לא הוציאו אפילו חבר שטא מן מפלגת המיעוט בגלל חשד פוליטי, שפגע בכבוד הממשלה, הפקידים, הצבא וכו' ואפילו אם העליל עליהם עלילת שוא, שאם כן אין השגחה המועצה בטהרה. על המועצה של נבחרים העם מוטל להשגיח על כל הנעשה ע"י הממשלה ועווריה ואנשיה ולבקר מצליחה ואם יוציאו אחד ההבירים מחר יצאף יום אחד ויציאו חבר אחר ויהיה יד הפרלמנט על התחנתה. באיים הפולני, בירדן, אין עוד רוב קבוע ואלמלי דרשו שיפטים למסור להם אחד הסוציאליים או אחד האצילים מן הקיצונים לא היה הסייף שומע להם. כי עליו להגן על זכות המוסר היוצר את חקי המדינה. שתעלה ידו מעל השופטים ימול כל שאר מוסדי הרפובליקה.

ואולם אותו הסיים כבר הוציא מקרב שני יהודים מ הקלוב היהודי הלאומי. ומה היה חשד? לא כלום. לא חשדו מאומה לא חשאים נסים ולא חשאים פורשים אלא כל העולה, שנמצאה בס, היא, שהנינו על היהודים במרץ ולא ותרנו על זכותם וזכות בוחריהם ולא חנפו לשונאנו. תיכף בראשית ימי הסיים הוציא את נח פרילוצקי, לפי שהרבה לבקר את מעשי פקיד צבא ידועים בימי השוד וכמי בכוש ערי ליטא, פינסק, מינסק, ווילנא, לידא. ביחוד העלה עליו חמת חבריו בהיותו בועד החקירה והדרישה על הרצח בפינסק. לא יכלו התקפים לנשוא את דברי האמת, שהביע בכל עוז, ואין מחסור בעצות ופשפשו במעשיו ומצאו שלא נולד האיש בפולן, אע"פ שהוא דר כווארשא כבר ימי דור שלם ובית-הדין הכריע, שאין לו זכות הבחירה. תחתיו נכנס אל הסיים ממלא מקומו הסופר מר נומברג, שאין בו לא עוז ולא מרץ

כולם נפשותם עליה, יעמידו בסכנה ולא יבז את עצמם לתת משרה ליהודי או לכן יהודי להצלת המדינה. חננו ה' חננו, כי רב שבענו, כח!

אין מחסור בעצות.

בוין היהודים לא תמיד היה מושרש כל כך ביושבי הארץ הזאת, וראיה לזה: הרי נמצא בתוך הגדות העם הפולני שתי הגדות שונות מומנים שונים, ששמו עליהם הפולנים מלך יהודי. אחת היא לנו אם יש קורטוב של אמת בהגדות האלו או לא, אבל ידוע ומוכן מאליו שלא תוכל הגדה להתרסק בתוך העם אלא על יסוד המציאות האפשרית. אלמלי היה לפנים מני יהודי למשרה רמה בפולן דבר שאי אפשר, כמו בזמן הזה, לא היה בגדר האפשר, שייצר לו העם הפולני הגדה כזאת, והיום יושב לו הועד הממונה על עריכת החקים היסודיים של הרפובליקה ונועץ בכל כומר ראש, אם על הסעה, שבפתיחת סיים הרש יפתחנו הזקן שבחבורה, צריך להוסיף את המלים "מורע פולני, שמא יודמן, שזקן הבית יהיה יהודי, או יש לבטות בפקחות הצירים הפולנים, שאפילו אם יודמן, שיהודי יהיה זקן הזקנים, ימצאו תחבורה למנוע את בחירתו, ובעצת הכהן הפקח לווסלובסקי נמנו ונמרו, שאין צריך להוסיף את הסעיף בפירושו, כי פשטא, שאין להושיב יהודי בראש הסיים, כי זה הלא יהיה מנוחך ולפולנים פקחים אין מחסור בעצות למנוע דבר מנוגה, והרי באמת הודמן כך — הוסיף הכהן להוכיח — בפתיחת הסיים הראשון, שהרב שלמור הוא זקן זקני הבית ולא יושב בראש הלילה וגם אם היתה לו הזכות לשבת בראש ולא היו מושיבים אותו, הרי נלוי ודוע, שלא היה הרב הזקן מתרעם עליו ולא טובע עלבוננו, ואם באנו להתנות תנאי בפירושו, שאין לתת משרה רמה, ליהודי, צריך יהיה לקבוע חוק בפירושו: "אין לבחור נשיא הארץ אלא מורע מהור של פולנים ממש."

ובכן גם במקרה הזה לא חסאו מחוקקי הפולנים חלילה נגד הנטום האירופי ונגד זכות המועמים, שנקבעה בכרית-השלום, הזאב שבע והשה שלם, וכן הם נוהגים בכל דרכיהם. הרי יש זכות ליהודים להתמנות לכל המשרות הרמות, בלי יוצא מן הכלל ואין כל רמז בחקי המדינה, שהיהודים יוצאים מן הכלל, ובאמת להלכה אין מוציאים אותם, לקיים מה שנאמר, אבל במעשה? התבא עקוקציה מלנדרן או מושיננטין או מירושלים, לכונן את תקיפי הפולנים למנות מניסטרס יהודים, שרי-מחוז יהודים, פרופסורים, ראשי שופטים, מנהלי בנקים ושרי

ועצמנו ילענו לו: מה עלובה העיסה, שנחתומה מעיד עליה! מה בורה היא תורת ישראל ומדותיו ודרכיו, שכל משכילי מואסים בהן ופורשים מהן בכל שאמנפוש ובכ, מה מאוסים הם ממילא נושאייהם של המדות והדרכים והמוסמים האלה! אך אוי להם מלענם! אין תתמימים יודעים כי הנזק, שנרמו לנו כביווננו המופלג, מניע גם להם במדה מרובה.

הבה נראה, הכל יודעים, כי יש באומה היהודית אנשים בעלי כשרון הרבה יותר מאשר באומות אחרות, והיו אמת מפורסמה, שאינה טעונה ראיה, הכל יודעים שמומחים מצוינים הבה יש ביהודים ביחוד לעניי כלכלה ופיננץ וזה לא מדויק, אלא מעולם, בימי הביניים היו ביראי כל האומות שונאות את ישראל — שונאות, אבל לא בזות וכל מלכות שהיתה צריכה כלכלה פיננצית מובהקה, מנהיג אצרות המדינה בכל עצה והמצאות גואלות, היתה ממנה מניסטר יהודי לעניי הכלכלה והממון, כך עשו מלכי צרפת, ספרד, פורטוגל, איטליה ואפילו האפיפיורים ברומי, מלכי פולן היו מוסרים ליהודים, מבלי למנותם למניסטרס (משום בויון), את כל עניי הממון והכלכלה, יציקת מטבעות גבית המסים, המסחר החיצוני וכדומה, טפסוטי הוא שבאותו הפרק שגרש מלך ספרד פרינגר הקתולי את היהודים כליל מארצו היה דון יצחק אברבנאל משמש כחצרו בתור מניסטר לסנגין.

ועכשו הרפובליקה הפולנית החדשה שרייה בצרה פיננצית רבה ועצומה, אין כסף, אין לחם, אין פחם, אין בגד ללבוש, אין קרדיט בחוץ, שטרות הבאף אבדו כל ערכם ואין איסא תקוה להביא סחורות מן החוץ כפי צרכנו, נסו כבר כל חכמי המדינה עצה ותושייה ואינם מוצאים, שאלו עצה, בחוץ ואין משיב, ובמדינה הזאת יושבים מיליונים יהודים וכתובים אלפי חכמים מצוינים, חכמים חריפים וממציאים המצאות והחכמים האלה רובם ככולם אינם לא יהודים דתיים ולא יהודים לאומיים, מתבוללים הם, קוראים הם לעצמם פולנים בני דת משה והכל יודעים כמה נשאר כנפשות האנשים האלה מרחו של המחוקק היהודי, ואין ספק כלל, שיש בתוך החכמים העברים האלה אחד או שנים, שיש בהם עכ"פ ניצוץ של אברבנאל, של חסדאי, של רותשילד ושל כרמיה ואין עולה כלל על דעת התקפים לנסות להעמיד בראש הפיננץ והכלכלה בשעה ועומה בואת מניסטר יהודי או עכ"פ משומר, וכל כך למה? הרי אומר זהו הבו היהודי, את כל מדינתם החדשה משאת נפשם, שהם מוסרים

האחרון עלה רק מחמשים עד שמונים אלף זהובים פו (שם).

ר' וואלף פאפר הקים בקראקא מלכד בהביג נס בית מדרש (בעליה של בהביג), ששם היה דרשן, ותופש ישיבה הדיין הגימביכלי ביר יעקל ביר אייוק ר' יעקלש הגיל שנפטר פה יום ב' דריח אייר ת"יו (אותו ביהמ"ד לא נמצא עוד). בבהביג בעיר נניון היה לו מקום שירותו בניו אחרי מותו ומכרוהו (4). וכפי הנראה, דר הוא שם כשרם תקע את מושבו הקבוע בקראקא או בי התגורר שם לעתים קרובות לרגלי עסקיו הרבים בפולן הגדולה, גם את אחיו ר' אורי ליפמאן בהריר ישראל גרשון הכהן אנהנפונשים באותה מדינה (פולין הגדולה) ורואים, כי גם לו היתה שם והיינו בעיר לונטשיץ, וביעית מקום בבהביג והא נתן אותה במתנה לבנו ר' גרשון והוא מבר מ' שבט ת"ו את החלק הזה להאלוף ר' שמעון ר' אברהם ר' מאשילש מקראקא (5), אחותו של ר' וואלף פאפר היתה אשת רב ומתה בקראקא ט"ו בסיו ת"ז כנראה מפנקס החק' פה (רף קט"ז ע"א) נזכרה שם בשם "הרבנית מרת מלכה".

שתי נשים היו לו לר' וואלף פאפר, אשתו הראשונה היתה בת בתו של ר' ליור פייבלש, חותנו של הגימביג, כהנ"מ יוסף כ"ץ בעל שו"ת שארית יוסף או בת בתו של ר' ליור פרנס קראקא והמדינה, מחותנו של

הגימביג יצחק חיות בעל פני יצחק (6), ואשתו השניה מ' צירל היתה בתו של ר' יהודה ליב ביר יקוהאל זלמן (מנהיג העיר ורדי ארצות) בהג"מ משה הלוי לנדא, בן דורו ועירו של הרמ"א ומתה כאן ב' אב שפ"א.

הוא הגימביג אחריו חמשה בנים ובת אחת: (א) האלוף הותיק ר' אליעזר, שנפטר ר' תמוז שצ"ה; (ב) האלוף הקצין ר' צבי הירש, שחלה בדרך בחינתו בעיר יערסלב (ואולי בעת הירידה) והובא משם לקראקא ב"ו אלול ת"ו ומת פה באותו יום; (ג) ר' יהודה ליב, שנמצא חתום בשנת שצ"א ושצ"ב ושצ"ג בין מנהיגי העיר ונבא צדקה והלך כאן לעולמו לערך שנת ת"ז (7); (ד) ר' יששכר בעד חתן הגימביג זכריה מעגל קליונר מקראקא, אביהם של האחים הגאונים ר' אריה ליב אבריק ורנא ופרעמיסלא וקראקא ור' צבי הירש אבריק לבוב ולובלין (8), שמת (ר' יששכר בעד) כ"ה טבת ת"ח; (ה) האלוף כהר"ר שלמה, שנאסף אל עמיו במנסה ברי"ה כסלו ת"י; (ו) מרת מלכה, שנעדרה ר' סיון ת"נ.

כשמת ר"י פאפר היה רק בנו המנהיג ונבא צדקה ר' יבדנה ליב נשוא אשה ואולם בניו האלופים ר' צבי הירש ור' אליעזר היו עורם נערים ור' יששכר בעד ור' שלמה ובתו עדיין ילדים קטנים ונתמנו עליהם לאסימטרוסטים מטעם הקהל המנהיג והקצין המפורסם ר'

(6) יועצשטיין, לתולדות ישראל וחכמיו בפולין ע' 38 הערה 16.

(7) דברים עתיקים מהג"ל ע' 8-12.

(8) דסביצער, כלילת יוצאי ח"א רף ע"ה ע"א.

(4) וועגשטיין, דברים עתיקים ע' 31 פ' ל"ז.

(5) שם ע' 32 פ' ל"ה.

אייוק ר' יעקלש הגיל ור' וואלף חתן הגימביג מעגל ר' אבינדרשרים ואבריק קראקא והגליל, שהיה (ר' וואלף) ראש ודיין העיר ורדיא, מתובן הצוואה, שעשה ר' פאפר יום אחד לפני פטירתו (נכבאו מדרך נסיעתו לקראקא ובנפלו פתאום למשכבו) נראה בעליל עד היכן גדל עשרו הגיע ועד כמה פרו ורבו עסקיו השונים למיניהם. הוא השאיר אחריו בברעסלא ארבעה שקים* מלאים ממון לפקדון, שהיו חתומים בחותם שלו, ושנים מהם גדלים ושנים מהם קטנים, וכלם היו מלאים מטבעות של מדינת שלזיה, כן היו לו שם (גימביג) ארון מלא זהב וכסף, ששלמה לו אשה אצילה, משלחה (בסך של 700 מלר), שתי חביות סאלעטרי מאוקריינאנה, אחריו נשארו בתים, חקוקות שדה המון סחורות ותרבה שמרי חוב על סכומים גדולים ועל יהודים ונוצרים מקרוב ומרחוק, על נוצרי בברעסלא היה לו מסרנא (שטר) על 9,200 זה"פ, ועל היהודי יעקב יעקלש מלנינא רבתי — על 900 זה"פ, ועל סוחר נוצרי מקראקא — על 3000 ועל אחד מיועצי העיר — על 2000 ועל אחד מעיריניה — על 4000 זה"פ, בצוואה שלו נמצא כתוב, כי מסרור אחד רמה אותו בתולו רק התיכה אתה מסהורות העיר קעלן, שקנה אותן במחיר 7000 זה"פ, ועליו החובה לתת לו כל התחייבות מסהורות של אותה העיר, כן יש לו שטר חוב על 16,000 זה"פ, על נוצרי, שקנה את השטר מר' משה מן בסך 12000 זה"פ, ר' וואלף פאפר — כתוב בצוואה — אינו חייב כלום לשום אדם בעולם, כאלה וכאלה נמצאים

וגם פתוח פיו לדבר בלשון המדינה כל ידע. איש כזה שופט אלם. טוב ב.יני האדונים.

הינה כאשר נסל פרילוצקי. מצאו היהודים פסול כזה שמש בשלושה צירים, פולנים שלא נולדו בפולן אלא ברוסיה ואין להם זכות הבחירה, והנישו דעתם בכתב אל ראש הסרים אך הסיס לא עיין כ"ל בדינם ושלרשת האנשים עדיין יושבים במועצה ומשתתפים ביצירת חקים למדינה ואין פוצה מה ומצפצף.

עכשו נסל הנודל על יצחק גרינבוים. שנים הוא חבר הנדו לועד החקירה הדרושה במעשה פינסק והועד כבר חקר דורש וכבר בא לידי מסקנה. כי כל מה שכתבו ושדברו פרילוצקי וגרינבוים על הענין ההוא הן אמת ברורה היא ואדרבה הועד מצא עתה. כי עין דרני 84 היהודים בפינסק נרדו יותר מאשר דמו דורשי דמם בתחלה. אלא לפי שהועד החייט לשפר מעט את מעשי האשמים. שלא לעשותם לרועצים. וגרינבוים לא הסכים ואמר שהוא יביא אל הסיים החלטת עצמו. העלה עליו חמת הסיים וגם עתה אין מחסור בעצות ותחבולות ועוד במרים תוכא החטת הועד לפני הסיים. ימסר זה את גרינבוים בירי השופטים. לפי שפגע בכבוד הצבא הפולני (כזה שהאשים את הורני היהדים בפינסק. מה שמצא הועד הסיימי עצמו. כי יותר ממה שהניד גרינבוים בתחלה עשו) בעתתו וגם העליב את הדת הנצרית במה שהביא קטע מפרק אחד בספרו של הסופר הרוסי דוסטויבסקי. מה שמותר היה לפרט ברוסיה בימי הצאר אסור הוא ברוסבליקה החפשית — ליהודי. כדי למצוא שמין פסול כציד היהודים ולהסטר מחבר פיו. המניד את האמת בפני התקפים. אין ספק שבת הדין הדרוש להוציא ימצא עונו ופסל והתקפים ישחקו. כי עלתה להם עימתם. אבל שוכחים הלוענים השאננים. כי גם יומם יבא. אם יתנול הסיים שלא לחום על זכות חבריו. סופו שיעשה כן גם לאחרים מן המועט. אם לא ימצאו חן בעיני תקפים. ובינתיים מפסידים הם את הסיים הפולני אנשים בעלי כשרון. המבינים דבר לאשורו. בתוך הפקדים הרמים והפשוטם לא יראה ולא ימצא הכשדון היהודי וקצתם עושים אולה אחרי אולה לנוק הצבור והמדינה ואין מי לתקן. אבל יהודים בעלי כשרון יכולים עכ"פ לתת ידיהם בבנין המדינה ובתקונה בתוך הסיים. אבל רוקא אלה אינם טובים בעיני התקפים. לפי שעניניהם סקויות ולבם מרגיש ולשינם שנונה והם אומרים על חייב — חייב ועל דשעה — רשעה.

ש. מ. לור.

עוד דברים חשובים באיתה הציגה. הנוגעים לא רק לתולדותיו של ר"ו פאפא. אלא גם לקורות כל היהדים בפולן (9). (ועוד נשוב נדבר מזה במקום ובענין אחר).

בכתב הציגה (ושנמצא בכתבי הארכיב של העיר קראקא) נזכר ר"ו פאפא בשם הכנוי Bocian, וזה כמדומה על שמו של חמיו. ובשם "בוטשאן" או "שנאך" (כי זה היה שוים והוראת "בוטשאן" בפולנית היא "שטארך" באשכנזית) נזכרים לו כמה וכמה אנשים חשובים בקראקא ובראשם הנימ משה שטארך. שהיה מה ראשי ישיבה בימי הנימ שלום שכנא רבו וחזתו של הרמ"א ואבד"ק לובלין וכל פולן הקטנה. ור"ו דוד נאנו מנה אותו בספרו צמח דוד (היה שי"ן) בין "ידול עולם, אנשי שם" (10). יהי שמו הכרו של ר"ו פאפא מכבוד!

(9) ראה באלבאן. קורות היהודים בקראקא. וקוימיר (פולנית) ע' 177.

(10) וועטשטיין. לתולדות ישראל וחכמיו בפולין Il ע' 37

ברוך

מאת ד"ר יהושע טהאן.

המלה הזאת מצויה בתיאוריה של הצינויות וכדאי לעיין בה קצת. המצא המציאו את המלה תיאוריים אחדים ורוקא רא העים שכחם ולא השגחיים ולא הקרים. הדונים הללו. שלא עצרו עוד כח לשאת את כל ההרפה והעלבון. את כל הציות והרדיפות תולדות הנלות יצרו להם תיאוריה. שזשיב את נפשם והחוק תקיתם. כדי שלא יבאו לידי יאוש. הנורם אכזר האדם את עצמו לדעת. כי אי אפשר לנשום בחיים כאלה ובעל כרחו האדם קץ בחייו.

כך עשו גם חכמי התורה הגדולים. שנלאו להלחם בצרות וסודעניות שבועולם וכסרו לנמרי בערך העולם הזה. כל החיים. כן הורו. אינם אלא פרוודו. המוליד אל הטרקלין. אל ארמון נאדר. ומה בכך אם הפרוודו הוא קר ומסואב? חכו כמעט דנע. שם. בעולם הבא. יפתחו לכם היכל נאה. מלא אור וחום ותשבעו נעימה. הרנעים הקצרים. ששוהים כאן. אינם כדאיים לספל בחם. וכך הסבירו גם התיאוריים הצינויים בדבר הנלות. הרי הכל מה מלא צרה ויגון. אין שומעים מה אלא הרפה וכלמה אך מה? בכך? עוד מעט ויפתח לנו ההיכל מלא האור ושם נשב בקורת-רוח ונשבוע טובה ככל אות נפשנו. עתה הננו — בדרך. עלינו להרחיב פעמינו. לעוד מהרה ובעז. בכדי שנמהר לבא אל מחוז הפצנו. ועוד דבר דרוש עכשו. שלא לשים לב אל התלאות הזמניות. כי לא יאריכו ימים עוד.

יפה ונעימה היא התיאוריה. אך נכונה איננה. בשם שהנחמה הנדולה והיפה של "העולם הבא" לא תעצר כח לשאת את המשא הכבד של המציאות. של החיים כמו שהם "בעולם הזה". לאותן תועפות ההרים. שהאמונה היא רוצה לרוסמנה. לא יוכל כל אדם להניע ולא בכל עת אפשר למסס עליהן. בשר ודם הוא בשר ודם ושואף הוא להחליץ מצרותיו. עורג הוא גם בפרוודו. שהוא מרבה לשהות בו. למעט אור וטהרה. גם "הדרך" כשהיא לעצמה — כך חושב העם היהודי — תהי נא מפונה קצת ונוחה!

וחוץ מזה יש לחקור. במושג "דרך" עצמו ולבחון: האמנם אין לדרך. שום שייכות לאותו החוק. שאנו חותרים אליו? האמנם אחת היא לנמרי. באיוו דרך נבוא שמה. ובאיזה אופן נלך? וכאן נכשלו בפעולת רבה כל אותם התיאוריים? אינם מכירים חשיבות "הדרך" למטרה עצמה. באמת הדרך. שאנו הולכים בה והמטרה שאנו שואפים אליה. דבר אחד הן. ואין להפריד ביניהן. אם תהיה הדרך מלאה קוצים ותחתיתם נניע אל מחוז הפצנו רטושים ורצועים. עיפים ויגעים עד שלא נוכל עוד להרגיש טעם בטוב ביתנו.

כמדומי שכונתי ברורה: בפוליטיקה היהודית צריכה עבודת הנלות ועבודת א"י להיות דבר אחד. שני עברים של מטבע אחד. שאין להפרידם זה מזה. כי מה היא תעודתה? לשמור את עמנו. שלא ימות. הרבה יש עוד לעמנו להניד לאנושות ולתת לה. הרבה דברי הפץ. הרבה אמת והרבה טובה עדיין צפונים וטמונים באוצר נסותינו. עלינו לשמור את הפקדון הזה. שלא יתקלקל אם יתנכרו עלינו הצרות והתלאות. רוצים אנו. כי עם שהשקיע במשך כמה אלפי שנה אוצרות כמסוים של חכמה ואמת. לא יאלם דומיה. רוצים אנו. כי עם שבמשך כמה אלפי שנה טפח בתוך נשמתו כל-כך מוסר הישכל. לא יפול לבו ולא יתפתה להאמין בשפלותו ואפסותו עד שיקבל עליו את העבודת הרוחנית ברצון וזו רצון הצינות. מה איפא עלינו לעשות. כדי למנוע את הרעה ולשמור את הטוב המצוי בנו? עלינו לחזק את העם בביתו פנימה ולשחררו כלפי חוץ. וכאן ותיבך ומיד עלינו לעשות זאת. עלינו למחר ולהחיש מעשנו שמה נאחר את המועד.

אמנם נלוי וידוע לנו. כי הצביון היהודי האמתי לא יקום לנו כנולה. נלוי וידוע לנו למשל. כי לא ישוב העם העברי כנולה להיות עם שכולו עבדים. ויותר מזה: נלוי וידוע לנו. כי גם באיפן היותר טוב לא נמלט מה משמינית שבשמינית התבוללות. אך אין בזה כל סכנה.

כי זה, שיעלה בידנו להציל. ינבר על הנפסד. העימד יהיה מרובה על הפרוץ.

אלמלא היתה תקותנו לתחיה בא"י מיוסדה כל-כך וקיום תקותנו לא היה קרוב כל-כך. בוויא היתה עבודת הנלות לא יותר מעבודת סיוסם. כי לא זמן רב אפשר לשקוד בעבודת הכנה שבנולה ולידי חיים נורמליים לאומיים לא נבוא מה לעולם. ומאידך ניסא: אלמלי היינו יכולים לומר כמו אבותינו במצרים: "בנעורינו ובזקננו נלך". נחננה מתנינו ונכנה. אז לא היה בראי לעבד כנלות. אך האמת היא באמצע: ארץ ישראל היא אמנם לא תקוה קרובה. אלא עוגדה קמת. אבל הדרך עדיין ארוכה ועבודת הבנין היא עבודה לדורות ומשום זה עלינו לראות באותה "הדרך" חלק הגון מן המטרה עצמה ולפיכך אסור לנו להבדיל ביניהם.

זהו מה שחפצתי להניד בזה כלפי איראלה תיאוריים ציונים. שאינם רוצים להאמין. שזכות לאומיות. כנולה וארץ ישראל עבודה אחת הנה. שעלינו לעבוד בה בבתי-אחת. אף על-פי שאנו יודעים. שאין הזכות הלאומיות דבר שלם ואפילו אם יתנו לנו בשלמות ובאמונה. לא יביאנו לידי חיים נורמליים. מכל מקום הגן חלק הגון מן העבודה. מאותה העבודה שתביאנו לידי כך לקיים את העם היהודי ולרוסמו בחומר וברוח. בכדי לשוב להיות עם חפשי. עם יודע את ערכו ומרגיש את מעלותיו ויתרונותיו.

פרופיסור יעקב גוטמאן.

מאת ד"ר שמואל אברהם פאונאנסקי.

אך זה עתה הניעתני השמועה המעציבה. כי בין כשה לעשור נוע וימת בברסלא הרב דשם פרופיסור יעקב גוטמאן בשנת הע"ה לימי חייו.

גוטמאן נולד על ברכי הורים חרדים וצמאים לדבר ה' בעיר בוישהען בשליזיא בשנת תרי"ה ולמד בבית מדרש בברסלא. אחרי נמרו את חק למודיו היה למורה רת ולררשן בברסלא; אחיו היה לרב המדינה בהילדסהיים ומשנת תרנ"א כות פאר בברסלא בתור ממלא מקומו של הר"ר יואל ועמד בשורה הראשונה של רבני אשכנז החרשים.

המקצוע. אשר בחר לו היה חקירת קורות הפילוסופיא הדתית בישראל וכתב על אדותיה הרבה חבורים שלמים ומאמרים גדולים. שעשו רושם בעולם המדע. הוא כתב בספר על הסדר את תורת הפילוסופיא של הראב"ד הלוי בעל אמונה רמה. של רב סעדיה גאון. של רבי שלמה בן גבירול. בפי שהוברה בספרו נאשר נשחמר בשלמותו רק בתרגום דומי מקור חיים. של רבי אברהם בן חייא וספריו הגיון הנפש ומגלת המלה. של הרשב"ץ וספרו מנן אבות. של רבי יצחק הישראלי. של משפחת רבי שם טוב ושל דון יצחק אברבנאל (וזה היה חבורו האחרון. אשר יצא לאור בספר מיוחד ואשר בו נלל האשמה מעל רדייא. שאמרו עליו כי היה רק מחקה דברי זולתו ומעתיקס). עם זה ברר את ההשפעה אשר השפיעו חוקרי ישראל ובפרט הרמב"ם על התיאולוגים הנוצרים בימי הבינים ובנידון זה חשובים ביותר ספריו עיד היום שבין שומאש מאקווינו וספרות ישראל. ע"ז הסכולאסטיקא הנוצרית כמאה הי"ן ויחוסה להיהדות ועיד השפעת הפילוסופיא של הרמב"ם על הנוצרים במערב אירופא. כי כידוע נתרגם כבר בזמן קדום הסי' מוני לרומית וכל אבות הכנסיה הנוצרית באירופא המערבית עסקו בו בחבה מיוחדת. ספרו זה האחרון יצא לאור במאסף ע"ד הרמב"ם אשר הוציאה לאור החברה להפצת חכמת ישראל בברלין לרגלי מלאת ז' מאות שנה מיום פטירת הרמב"ם ואשר המנוח היה אחד מעורכיו. חוץ מזה כתב עוד הרבה מאמרים גדולים וקטנים על ענינים מענינים שונים.

אבל פעולת גוטמאן לא נצטמצמה רק בעבודותיו המדעיות לכד. לבו היה ער לכל הנעשה בישראל ולקה חלק גדול בעניני הכלל. הוא היה בתחלה סגן הוידר של החברה הגיל לחפצת חכמת ישראל ואחרי מות פיליפסון היה נשיאה ומנהיגה.

אני מנכה לי זה וזה ולא אשלם אלא כך. בסוף עשה סכום חדש והוציא צרור כספו ושלם את השאר לפי חשבונו עד פרומה אחרונה. והסוחר השני גם הוא נשא ונתן בחשבונו נכה ופיתח וגרע עד שעמד חשבונו על מחצה ובסוף לא שלם כלום. אלא יצא באיזה תרץ. בעל הבית דרך אחריו ונער בו בנויה וטען: בשלם הראשון. שפיתח וגרע ונכה על סנת להקל את תשלומי סבלתי וסלחתי לו. אבל אתה. שלא שלמת כלום. למה נרעת איפא? ולמה עוד אברת זמני לריק?

המחשבה

מכתבים.

קראקא. בישיבת מועצת הקהילה ביום א' שני הציע היושב בראש ד"ר רפאל לאנדא, לקחת חבל בעזרת אחינו באוקראינה הצועקים לעזרה. לפי עדות עורך-הדף גלרשטיין מקיבו נהרנו כמאה אלף יהודים נוסעו יותר ממאה אלף. חוץ אן השודדים וסחם מחוסרי פרנסה בשעת המלחמה וחליפת הרשות משבוע לשבוע. נוסד בווארשא ועד-עזרה, הקורא גם לעזרתנו. הועד צריך 800 000 רובל לתודש. הויר מציע לקצוב לע"ע 5000 כ"י.

מר פרידמאן מעורר לרחם על ילדים עוובים הנמצאים לרוב בחוצות, שהוריהם העניים זונחים אותם. להצילם על הצביר והם נמצאים ערומים ויחפים ורעבים. הויר מקיים דב"י. כי אמנם נמצאים עתה בכל יום ילדים יהודיים נרחים כאלה, שהשליטות הוריהם התוצה ועלנו למפל בהם ולגרלם ובפרט שאין לנו עוד למפל כיתומי המלחמה. שנתחלקו שליש למאנוב כביהם של הבארון הירש. שליש לסמאניסלב ושליש לקלומיה. כבר נמתה סה בורסה לילדים עוובים ונאספו שמה כבר ארבעים ילד. חוץ מבית אוסף הילדים הקים מכנה. ששם מחזיקים עתה 120 ילדי עניים ונותנים להם כל מחסורם. ומלבד אלה נוסדה עקסמניה לששים ילד. המתפרנסים בעזרת הועד האמריקני.

על סדר היום עמד ענין המלחמה. שלוקחה חקלה מאת קופת החסכון 600.000 כתר בשעביר בית הקהל. בית המרחץ והכנסות הקהלה. על הקהלה לשלם את החוב קמעא קמעא בל"ט שנה ומחצה עם 5 אטונים רבית וזה עולה לסך 30.000 כ"י לשנה. הויר עושה חשבון הכנסות והוצאות ומראה כי נקל יהיה לנו לשלם את השעורים. כי השתא יש לנו מאתים אלף כתר לשנה הכנסה יותר פאשר קוינו. אין הקהלה חייבת אלא 150.000 על בית הקהל וארבעים אלף על בית החליט. שקופת החסכון מחזירה לנו את השעורים שאנו משלמים בתור תמיכה. את כסף המלוה לא נקח עוד עד שנצטרך לו להתחיל בבנין החומה של ביה"ק ואולי עד הימים ההם תקבע בארץ הוואלוזה התרשה הקבועה. יש תקוה כי נספר ממם מן המלחמה. תחצעה נתקבלה ונקבו שמות האנשים. שיחתמו על שטר החוב. הויר מתאר את המחסור השולט בעיר כמו שהוא כלכלת העיר אינה יכולה לכלכל את יושביה וחוקר נורא. ע"כ הצ"ה פורתה הוא מעט מיני צרכי הבית. שהנהגת הקהלה מספיקה לחבריה. אך הסכום הנקצב. מאתים אלף כתר. אינו מספיק. הויר מציע לקצוב עוד שמיני אלף ולקבוע ועד משנית על העסק: ד"ר דיביש. שמיני ומר בוטינער. נתקבל.

מורי"הרת מבקשים מאת הקהלה. שתחלק סדורי תפלה לבני עניים. הויר מציע לקצוב לזה 1000 כתר. תחצעה נתקבלה.

על שאלה בדבר המרחץ ענה הויר. כי יפתה בשבוע הבא. הוסרו כבר כל המכשולים. ישנם כבר פחים וקוס והרבנים הכשירו כבר את הקורה. ענלות הפחם מובאות ובעוד ימים אחרים יתחנך המרחץ. גם המרחץ הישן ישאר על עמדו.

מר פרידמן יועץ להקדים לקנות חטים למצות. כי קשת יהיה למצוא אחיכ והממשלה לא תתן לנו. הויר מבקש והוסכם.

הזרות בפצעינו העמוקים. שעדיין לא נגלדה למען יכהון דבר הקורא לשמים — מאדם כזה לא נוכל לקוות שום עזרה. רק חלול כבודנו תביא לנו השיטה הזאת של המלאכיות. שוכנו בהן. ממשלות אירופה בחסדן הגדול.

הגאנצמא ווארשאווסקא מחימרה במלחמה הכלכלית. שלוחמים האכרים הפולנים ביהודים בנליציה. עד שנת 1918 נמצא מסחר הביצים רק בידי יהודים. בשנה ההיא קמו אנודות של אכרים שם ולקחו את המסחר בדיהן ותכף בכשו 20 אחוים ממאה במסחר הביצים. בשנה הנוכחית נמצאים כבר 40 אחוים ממאה בידי אכרים. בחציה השנה הראשון מכרו עשרת אלפי ארגוני ביצים במחיר 11 מיליוני כתר. אנודת חברות מנרלי עופות. שרבוה את המסחר הזה. הרויחה בששה חרשים 637.000 כתר. הרי זה פרט אחר מהמלחמה הקשה. שנלחמים המרכוס ואנודות האכרים בתגרי היהודים. להוציא את המסחר מידיהם. אלמלי היו סותרי היהודים מאורגנים או אז היו יכולים לעמוד בסני התחרות.

מן הבא בירי.

הזהירה בנדרים.

שחוק עשתה לי רומניה. היא מסרבה לחתום על ספר חבריה. הממילה עליה לתת זכויות נמורות וגם קצת הכרת לאומיות למעיינים. כי זהירה היא בנדרים — כך היא מעמידה פנים — הגורר צריך לקיים מה שנדר והיא יראה שמה תכשל בעון נדרים. את מי תמעה רומניה הצדקה? האם תחוק את כל העולם לקצרי זכרון כל כך עד שאין זוכרים עיד כיצר היא מקיימת נדריה וחתימות יריה? או עושה היא את עצמה תמימה כל כך. שאינה יודעת מה לעשות בהתחייבות קשה. שאין דעת חבריה בארצה נוחה הימנה? היא עצמה כבר הראתה איך להתנהג באופן כזה ולענינה תורה שבניתה הטובה ואחותה לדעה היושבת משמאלה במעשים בכל יום כיצר נוהגין וקבלה עריה לכתחלה את כל חומרותיה וקדוקיה. בלי כל ספק וערעור וחתמה והסכימה וסברה וקבלה — וכל אלה אינם מזכרים בידה מעשות כל אשר לבה חסין ואם יבאו מלאכי המשיחים עליה. להשיג כיצר היא מקיימת נדרה וחתימת ידה. אין כל סחר לגנר עיניה. יודעה היא כמה לחסום פיות מסמינה ומקמרניה. קודם כל היא דורשה מאח בעלי בריתה לשלוח אליה משיחים דוקא יהודים. כמובן נאמנים יהודים יותר בענין ההשגחה על לחץ יהודים ובעלי-הברית מתפללים על אמונת רוחה של זה העושה דבר בשלמות. מעמידה היא ברצון שרים יהודים עומדים על גבה לשמרה בקיום משפטי המעשים היהודים. שמה תמעה חלילה באיזה פרט. ואין בעלי הברית יודעים. שזהו בבחינת. כי ציד בפיו? אבא כיצר מעשרין את התכן ואת המלח? יודעה היא מה היא עושה בדרשה דוקא משיחים יהודים. כי רק יהודים אפשר להסחיר ולתלות מנעול בשפתיהם או לעשות להם מעשה אותו המלאך. החובט לילך מתחת לחממו בכדי שישיבה כל אשר ראו עיניו. ובכן יכולים לעשות כל מה שהלוב מתאוה. אפילו כל מיני לחץ ואפילו פנימות. לעיני המשיחים היהודים והמה שבים אל ארצם ואינם מגלים מאומה. כדי שלא לניסם רשעות ונקמות חרשות. בערלים אי אפשר לכבוש באופן כזה. ובעלת הברית הנאמנה שוחקה במלוא פיה — עמרה לה ערמתה והיא מטעה את כל העולם והכל כשר ושי. ואיך נכין את זה? שיש לרומניה רב מיהק וחברה מחוכמה כזאת ואינה לומדה ממעשיה. להבטיח ולחתום. להסכים ולקבל ולעשות אהיכ מה שלבי-חסין. ולמה היא עומדת כל כך על המקח. כאלו מעולם לא מעמה מעם חטא. לעבור על ספר ברית כתוב וחתום?

הדבר מזכירני מה ישראיתי פעם בבית מסחר גדול. שבאו שני סוחרים במענות. כי החשבונו. ששלחו להם אל בתייהם הנם מוטעים. הראשון הראה באצבע: פרט פלוני איני הייב משום כך וכך; סחורה פלונית היא יקרה ביותר ואני רניל לשלם רק כך וכך; בהוב פלוני

ואולם עוד לפני זה היה הוא רוח הנה בהחברה הזאת יממנו תוצאות לכל פעולותיה עד כי במלאת לו בשנת תרע"ה שבעים שנה הוציאה החברה חזו מאסף לכבודו והפליגה בשבתו. הוא היה גם יור שר אגודת רבני אשכנז והרבה עמל לטובת חבריו ובכלל עמד על המשמר להרים את קרן היהדות באשכנז ופה היה עשוי לבלי חת ורושם גדול עשתה בזמנו (בשנת תרס"ט) קריאתו אשר קרא באספת אגודת יהודי אשכנז עיד רעין הכפרה בישראל ואשר בה תוכיה את גודל הרעיון אצלנו בנגוד לדת הנוצרית. הקריאה נקראה במעמד אחר מגדולי נושאי המשרה באשכנז ועוררה מבוכה גדולה בשדרות הממשלה. אולם נוסמאן לא כסה מאומה לתחת לשונו במקום שדיתה לו היכולת לרומם את היהדות.

הוא היה רב בברסלא לעדת החפשים. אבל בארחת חיו היה מן המחזיקים בנושנות וגם כזה היה גדול כחו לתוהך בין הורמים השונים עד כי היה גדול כבודו על פני כל המפלגות. כמעט עד יום מותו לא הניח את עמו סידו ועוד זמן קצר לפני סמירתו נרסם בהמונאסטר שריסס מאמרו על ספר הישר המיוחס לריה. הוא היה גם בעל נפש עדינה ומדות תרומיות עד כי במותו אבר אחר מבחירי רבני אשכנז ומגדולי. תנצבה!

סקירה בעתונים.

בעתון הצינוני. דאס יודישע פאלק מדבר מר י. גרינבוים על הריאקציה המתנכרת ועמה אחותה האנטישמיות ומראה על המסללות הלבדליות והעממיות ברוסיה. שנהפכו כולן לאנטישמיות ודומות לנמרי לדימוקציה הלאומית בפולן: כל תקלה הן גוללות על היהודים. כדי לתוף לעם ולעורר בו תאוותיו הגסות. יתחלה השתמשו במשכילי היהודים. לתלחם באויב המשותף. אך כאשר הרחיקו ללכת בהשחתה. האשימו את היהודים. כי הם הסיתו והדיחו. אלא מה? האשימו את הפועלים ואת האכרים? הרי אין לעשות את העם עצמו לרשעים. כי צריך לחיות עמו ולשוב לבנות על ידו את החרבות. הלכך יש לשפוך כל חרון האף על מי שאינו יכול להגסק. והמה היהודים כולם. כאשר חנבר המרידה במורדים ברוסיה. תתבלט הצורה הזאת של הריאקציה יותר ויותר. והצוררים בפולן שמחים כבר לאדינו. רק בדבר אחד לא ימצאו קורת-רוח: התנכרות השנאה ליהודים תוסף עוד לחבר בקשר אמיץ את היהדות בכל העולם. המלחמה הכללית בריאקציה יכריחנה להתאמץ בשארית כחה. כדי להתנבר על השונאים החרשים. — אם נתנבר לא נוכל לדעת. רק דבר אחד ברי לנו: מלחמתנו בריאקציה קשורה במלחמה הכללית נגד הרוחות המתעות של העבר. התוספות את נסחות הבריות. אפשר שהריאקציה פונה אלינו עכשו בכל תוקף. אבל לא תאריך ימים כאותו הריאקציה. שבאה עקב מפלת גאסוליאון. בקרוב נפל הפול ואי יבא נצחוננו נצחון הצדק.

בעתון היהודי. טאג' הוירל בוילנא יש מאמר על-אדות מלאכות מר שמואל. שהניעה לוילנא. הוא מעיר בתחלה. שאין המלאכות עושה עוד כל רושם ואין מתחשב עמה ואין סקוה ממנה תועלת כל שהיא. אחיכ הוא מוסיף: אך אם תחל המלאכות שוב לחטט בפצעינו ולחושבונו על ספסל החקירה והדרישה ותעריך לפנינו שאלות מחוכמות. אם לא ירינו בעד החלונות. אם לא בבולשיוויקים חלקנו. אם לא נונה את שכנינו על סמך היתר מאת הרב; אם תחפין המלאכות להשיבונו לימי הבינים. להביט עלינו מצד אחר כעל חוסים בצל מי שהוא ומצד אחר כמו על בריות פראיות הססגולות לכל תועבה לפי תורת נימיויבסקי; ואם יעמידו המלאכיות האלו את שאלת זכויותינו האזרחיות והלאומיות מתוך השקפת האתודים שבמערב. שהיננו שאיפותינו וצרכינו ורים להם. — אז עלינו להכיע שקיצנו העמוק ומחאה נמרצה וקרא נקרא: רב לכם הצביעות הזאת! חדלו לכם מללעוג לרמינו ולענינו! הדרו את האדם שבקרבו את האדם החפשי. מי שצריך דאיות לצרקתנו. מי שמשיל ספק בעולה הנעשה לנו. מי שרוצה לתחוב כפיו הקרות

קראתה. ועד העזרה של נדיבי אמ יקה בשביל עניי חלן בלי הברל דח ולאום, שמושבנו בווארשא, קבע בעירנו ועד מקומי לחלק מזוות פת. אנשי הועד הם ראש הקהלה דיר רפאל לנדא, צירי המיים דיר בנרובסקי ור"ר טהאן סנני ראש האזרחים סארע ורולה, דיר אדולף נראס ואסמרכנסקי.

מר צבי העשיל הרוויץ בן הרה"ג אביר ר' חיים לינוש ויל נתמנה לרב עדת החרדים שומרי הית ברודון.

באה לקראקא קומיסיה שנשלחה מאת נציב וולנא לחקור ולדרוש על שבויי היהודים הנעצרים פה, שלקחו בשני בשעת כבוש ווילנא ושאר ערי ליטא. בח הישאה גדול ניתן להם לפטור רבים מן הכלואים ולשלחם לחפשי. מכאן תעבור הקומיסיה לוואדוביץ ולגליציה המזרחית, לבירור גם שם את הנקיים וחפים מפשע ולפטורם.

הפרנס מר אברהם ברמל התפטר ממשרתו מפני חלשתו וסלק ידו מעסקי הקהל.

סאנווה. (נתאחר באשמת הדואר). אברהם גדולה אברהם ליהדות התורנית במות אחד מבחירי בניה, היה הנאמן הסובתק אחד המיוחד משרירי הדור הישרן ר' נתן יעקב ריס האב"ד בעירנו. אם אמינו לספר תהלת הנסתר ששליח כיד תשרי, ולא העם והכותב, פי חוץ פתריפותו ובקיאיותו נשים ופוסקים כאחד מהנאונים הנרולים, היה להמנוח ויל גם הוש ומעם מבקר ורואה לתלמידים דרכו בקודש איך לנתח כל מאמר ולהשיבו אל המקור, שטמנו נשתלשל ובא בשנוי מראה אחרי כמה נגלולים אל המקום, שקשה להבינו, והוא נלה את הנתום לא בפלפול, אלא בנאור אמת בדרך הבקור כפי סגנון הלשון ושיפת בעל המאמר והחזיר את העטרה ליושנה, הרבה תלמידים העמיה, שאחזו בדרכו הסתור הזה ומהם שמעשירים את הספרות התלמודית, בחבתו לתורה, לא קמץ כסף בנוגע להנדלת אוצר ספריו ועל ספרים יקרי ערך הוציא אלפים, והוציאם מארנו המרם בכל פנות העולם והשיבם לתחת; ועל כנון זאת מרגלא בסומיה תמיד דברי הנאון רבינו סעריה ז"ל בהקדמתו לספר האוה"ד: כי חמלה לחכמים על החכמה והם מוציאים לה חנינה וחנינת איש אנשי קדושי, בנים הדברים, הנאון המנוח ויל הביט על הספרים בעין חמלה, בן שנעים היה במותו. ארבעים שנה שפס את ישראל בזיכרון וסאנווה, גדול השבר של בני עדתו, שנהלם על במתי התורה והיראה.

חבל על דאברין ולא משתכחין! אברהם חיים מיער הלוי.

מענה לרבים.

כבר פרסמנו פעמים אין מספר, שאין אני מפרסמים שירי מ כל עיקר.

ובן לא נפרסם מכתבים ע"ד רדשות, חנינות, אספות תפסולה, נשפים עכרים, בחינות תלמידים וכל דבר, שיש בו רק מוכת הנאה ליחידים, כי אין, המצפה ארנן של שפלנה זליו למלא את הגליון רק בדברים, שיש בהם תועלת לכל הקוראים ולא רק ליחידים.

אבל נקבל בתורה מכתבים ע"ד מקרים חשובים הנוגעים אל הכלל והמרכיבים ידועות חיי אחינו בכל מקום שהם.

לגורל יהודי פולין, בישיבת הועד היהודי האנגלי לעניי החוק דנו על גורל יהודי פולין, אל הועד הניעו דברים, שיש להם שייכות עם ההוצאה, שהבינה מלאכות מרגנטאוי, גם מאת סר שטוארט שמואל בא מכתב מווארשא. הוא כותב, כי הולך ומתקדם הוא בהקירותיו ולפי דעתי תחל ממשלת פולין לקיים כפועל את הבטית עלי-אדות המעשמים, כאשר אך תתקיים עיי כל הממשלות, וברבר יהודי גליציה המזרחית קכל הועד הבטחה מאת המלאכות האנגלית כפאריו, כי בתקנות על-דבר שלמון גליציה

המזרחית יבטחו גם זכויות המעשמים היהודים, והמאמינים בני מאמינים שמעו את ההבטחות-הטובות ומצאו קורת רוח ושכו אל בתיהם שמחים וטובי-לב, מלאים תקוות ובטחון, ובמזרח הכל כמנהגו נוהג: אחר בזה ואחר בלב, איפה אחת ליהודים ואיפה אחרת לעמי המערב והכל כשר, אין לדין אלא מה שענינו דואות, והמלאכות היהודיות, שראו בעיניהם גם את האיספה הנוערה ליהודים, יודעים לשמור סוד, כדי שלא לגרום נקמה, כי לא מפשים הם.

בעל כרחו תחתום, הרבה התריסה בבר רומניה כלפי גואליה ומגדליה, שחלקו לה ארצות זרים, מכלי שמצאו בה זכות, אלא כדי להפחית נבול אחרים, ולא רק שלא עזרה רומניה את עמי המערב במלחמתם, אלא גם את רצינמ אינה רוצה לעשות וממרה כל הימים אח פיהם במחשמה לפניהם ככן יחיד, וכן סרבה לתתם על ברית השלום עם אוסטרירה, יען כי כתוב שם בסעיף 60, כי על רומניה להבטיח זכויות המעשמים ואנורת העסים תשניה על זה, בעשן לעניים היה הסעיף הזה לרומניה, שהיא תנילה לעשות את היהודים הפקר, עתה בשעת נעילה אין המועצה העליונה של ברית השלום בפאריו רוצה להמתין עוד והתרתה ברומניה, שאם תמרה עיד את פיה, או ונציא את רומניה מכלל עמי הברית ותהיה כמנורה, ממשלת רומניה יראה והבטיחה מחצה, שתחזוק, אלא שהסעיף 60 יתכיים באופן שלא יזיק לרומניה, המועצה דברר קשות את מלאכי רומניה ונתנה להם זמן שמונה ימים להתם בלי תנאי, איכ יש לראות מראש, כי בעל כרחו תחתום, אך כיצד תקיים מה שקבלה על עצמה זוהי שאלה אחרת.

הקורא לתשובה. מסורה בפי העם היהודי, כי לפני ביאת המשיח יבא אליהו הנביא להתחזר את ישראל בתשובה, בדמות מי תארו להם בני עמנו את אליהו? בלי ספק בדמות איזה רב או רבי, כי יסב מתתיהו אחר החוטא והמחטיא, האפקורים הרדיקלי בערי ישראל ויעורר לתשובה, לקדושה, לאהבת ה' וללמוד התורה—לזה לא פלל אדם, ומה שהיה אי אפשר נעשה עובדה, מתתיהו אחר זה, הנקרא עתה בשמו האמתי נתן בירנבוים, סוכב עתה בערי ליטא בתור מזכיר-אנורת ישראל וקורא לתשובה, לקדושה, ליראת שמים, לחבת התורה ולעבודת ה' ומרבר אל עמו בלשונו, בעיד שהיהודי האדוק ד"ר רחמיאלוביטש, עוזר המניסמר הליטאי למסחר, כא אל האספה בקובנא וברך את האורח בשפה אשכנזי, איזה פלא! חכם אשכנזי וויי מדבר יהודית ולמדן ליטאי— אשכנזיות דוקא.

ביצד ממליכים? האצילים והלאומיים הקנאים באשכנז, שהם שונאי ישראל מעורם וכל אסון אשכנז, שהם עצמם נרמו, הם תולים ביהודים, זוממים להשיב עטרה ליושנה, פשוטו כמשמעו, להשיב את ווילהלם השני אל ארצו ולהעלותו על כסאו, אבל איך לעשות זאת? הרי אשכנז עתה תלויה בדעת אחרים, בדעת כל הממשלות האדירות, השוטמות את הקיסר הפרוסי ואת מלכותו ותוך מזה גם רוב האשכנזים עצמם לא יסכימו להמליך שנית את הקיסר, אך האצילים הרמים והנשאים ויועציהם החכמים יודעים עצה בטוחה, שתנכיר את אשכנז על כל שונאיה החיצוניים ואת אוהבי הקיסר על כל שונאיו, רעצה היא— כפי הדעת העתון האנטישמי 'זעאכאכטער' במינכען— לשלול מאת היהודים את כל זכויותיהם האנושיות והאזרחיות, ולא רק מאת יהודים ממש, אלא גם מאת המומרים ובני נשואי ההתערבות עד ארבעה דורות עד שיסאר העם האשכנזי מהור מכל הערכות ומכל פגם, או ישובו אשכנזי ובית מלכותה לאיתנם וישלמו בכל העולם בבחלתה. היהודים וכל קרוביהם הנצרים יהיו כורים בארץ בלי כל זכות, את העצה הזאת שלחו האצילים ביד שליח מיוחד, להציע אותה לפני הקיסר ווילהלם במכון שבתו בגלותו בעיר אמערונגען כהולנד ולקחת הסכמתו, אך מה נכהל השליח בראותו, שהקיסר האומלל רק נתך על העצה התמימה, פרי השנאה העזת ולא אבה להבין את שכל מליו, אצילי אשכנז הנם עתה בצרה גדולה, כי גם הקיסר, משאת נפשם ונאון עומ, בנר בהם ואין לבו שלם עמהם, **המצפה בפי כל.** המצפה ידוע רק לעכברים, בעולם החיצוני לא יזכר שמו, ולא רק העתונים הלועזיים יעלימו עיניהם ממנו, כמו מכל העתונות היהודיות, אלא אף העתונות היהודיות נוהגה לכטל את העתון העברי

כאלו אינו, אך אין לך דבר, שאין לו מקום ושעה, בשביל שעבר הזכירו כמעט כל העתונים היהודיים את המצפה, לא חלילה שהזכירו דבר בשם המצפה, אלא הזכירו עתונים אנטישמיים, שטפלו הרבה בהמצפה, והתרעמו על העתונים, שאינם מעתיקים מן המצפה, בגליון של סכות נפרסם, בהמצפה מכתב מאת יהודי אחד מפלימי אוקראינה, הגר עתה בגליציה והוא ער-ראיה לכל מה שנעשה בערי הררנה ותאר את הזכרים בצבעים מחרדים והפריו מאד במספר הקרבנות הכותב בקש מאת כל העתונים היהודים, שיעתיקו את מאמריו, אך איש לא פנה אל העתון העברי; אלמלי היה הפליט היהא כותב בעתון אנגלי, הולנדי, איטלי, צרפתי או אפילו יפני, או כלי שום ספק היו כל העתונים היהודים מעתיקים דבריו ועושים פירושים עליו, אכל עתון עברי אינו כדאי אפילו לראות מה כתוב שם, וככל זאת אחרי שעברו חמשה שבועות נודעו דברי המכתב ההיא לאיזה עתון אנטישמי בווארשא ומשם העתיקו שאר עתוני צוררני ומשם הועתקו דברבים בכל עתוני היהודים עם תרעומות הסופרים הצוררים, אנחנו לא הסכמנו לדבריו הכותב המפריו ודחינו דבריו בגליון שאחרי החג, אך דוקא ההפרזה ההיא הושבה בעיני צוררני הפולנים.

חירם. בקופנהאגן נוסרה חברה חדשה של מסחר עם ארץ ישראל בשם 'חירם', מנהיג העסק הוא וויליאם פערליס והסוכן בא"י הוא יוסף ואלצמאן. השותפים כבר השקיעו בעסק חצי מילון כתר דניים, בקרוב יכונו סניף בלנדון, החברה קנתה סחורות, שצריכים להם בא"י, וביתר חומר לבנינים, עצים, ברזל, מכוונות ושאר חפצים נחוצים, גם רוצה החברה למפל בהעברת סחורות כמדה מרובה, משלוח אחר כבר יצא בחודש שעבר יותר משני אלפי מחר מעוקבים.

הבניה והנמיעה. הועד הציוני בא"י החליט לתמוך בעצת מרכז בעלי המלאכה, לבנות בתל-אביב בתים קטנים לפועלים, החלו לבנות שם ששים בית, סניקים עוסקים לבונן בתל אביב מאור אלקטרי, צנורות מים כבר יש. — בשנה הזאת נסעו בעמקי א"י תש, אלף אילנות, בשנה הבאה יסעו מיליון ומחצה, הנמיעות האלה יייסבו את האויר וממילא ימעטו החללים וירכו את המסר ובסוף יסמיקי ליושבי הארץ עצים לבנין, לבלים ולהסקה, מאות פועלים ימצאו עתה עבודה בהוכשת האנמים בנאות הגניה ובנרת.

חוצפת שונאי ישראל. עתה תחת שלמון הסוציאליים בווינ גלים בכל יום ויום מעשה און ועול, שעשו החקיקים הקודמים, הנצרים-סוציאליים, בממון הצבור, זה לא כבר נודע, כי הפסידו 43 מיליונים בקנין כרוב כבוש לצורך העיר, הכרוב קצתו נגנב במסדה וקצתו נרקב וכל ממון העדה ירד לשמון, עתה נודע בזכוו חרש, שהפסידו 18 מיליונים, שנוערי לתמוך כדי נווקי המלחמה והם עשו בכסף הזה עסקי ספסרות בקלות דעת, אע"פ שההיזרם, שלא יבזבו ממון עניים וכל הכסף הלך לאבוד, וצוררי ישראל אלה מעזים פניהם להאשים את היהודים בעסקים פסולים ולצעוק חמם, שפלימי המלחמה היהודים מלחכים את כל טוב כרך וויין ולא ישאירו מחיה לאזרחים, וביום א' שעבר ערכו שוכ הפגנה ברחוב קאי והתעללו ביהודים, אך חיל ההגנה היהודי לא החשה, גם הם הורינו במקלות והשיכו מלחמה שעררה.

כפת מיטום. בקרוב יוחג באיטליה חג הנצחין כמלחמה ותערך ברומי תהלוכת מלאכות כל הגדורים דרך האזורים מן כפח קינסמטין בדרך הקודש עד הר הקאפיטול, כמו שעשו הרומיים הקדמונים בנצחונותיהם, אך במרם תניע התהלוכה אל הקאפיטול עליה לעבור גם תחת כפת מיטום, אותה הכפה שונכנתה אחרי חרבן ירושלם ונלות יהודה לכבוד מיטום, על פני הכפה הזאת בולטת תמונה של תהלוכת נצחון ובתוכה תמונות גבוהי יהודה מובלים בשבי וכלי בית-המקדש נשאים בתרועה, עתה שאל סופר איטלי בעתוני הארץ: מה לעשות בחיילים היהודים? היהודים נשבעו, שלא יעברו בשער ההוא, המזכיר חרפתם ומי זה יכול להכריח עתה את החיילים היהודים לעבור שם דרך שער קלונם בתהלוכה, שהזכרים תהלוכת מיטום? הלא החיילים האלה נלחמו באמינה עם כל האיטלים, ולמה להנחילם קלון בשעה שכל היילותינו נחלים בכיר? הוא מציע לתת רשות ליהודים שלא להשתתף.

לישמות חכמי התלמוד.

מאת ראובן מרגליות, לכוב.

החכם מר ד"ר ג'ינצ'ינ הוואל כמאמר ב"המצפה" נליון ה' לבאר שם ר' ש' ל' ק' ש' או בר לקישא על יסוד השערה. כי נקרא כן על שם מאמר שתרנם האמור בתורה והיו העוסקים ללבו ל' ק' ש' א' דלכן (כ"ד פ' ע"ג). וכראיה לעיקר ההשערה. שכמה הנאים ואמוראים נקראו על שם הלכותיהם או מאמריהם. הביא את ר' לוי מריא המהרז בירושלמי ביצה פ"ב ה"ה שנקם משל מסרים וכן ר' אבא בר כסא, שבא' מלת ממל במשנה ב"ב ס"ז ע"ב.

והנה על השערה זו כבר עמד הנאון רבי צ' ב' חיות ד"ל. שכתב בספרו מנחת התלמוד פרק י"ז: עוד מצאתי דבר חדש. דהריהו חכמים שלא בא זכרם רק לפעמים מועמים בשני התלמודים בהלכה אחת או באגדה אחת נקראו בכל עת ר' על שם אותה ההלכה. כמו ר' יצחק מנרלאה נקרא כן לרעתי על שם ההלכה. שאמר והוא שעשוין כמנדלין (כ"ט כ"ה נ"א). וכן מצינו חכם אחד. ששמו ר' והומאי. מפני שאמר הדין כשם שמוהם פסול לעבודה כך פסול לברכה (ברכות נ"ג ע"ב) ונקרא חכם אחד בשם בן רחומי (גזיר י"ג ע"א) מפני ששאל מאביו דילמא רחמינא לך כותיה. וכן מצינו בירושלמי פ"ק דמנינה. שהקשו ואלוהו מקריב באיסור הבמות וא"ר שמלאי דבורא ובדברך עשיתי*). ועוד הרבה. ודע כי הוא ענין חדש לא התעורר בו שום אדם והיה היה בעזרי למצוא מציאה זו. ע"ב. וכן העיר על זה בהנהיגו לשם ב"מ כ"ה ע"א והי"ס שם ראיה מתנחומא דא"ר אבא רומסניא לשון רוממות עיין בו. יבאמת כבר קדם גם איתו היוחסין. הביאו גם מה"ד בערך ר' אליעזר חסמא. שנקרא כן לפי דעתם על שיש לו הלכה בתסימה בפרק השוכר את הפועלים וכן הביא עוד בעל סדר הדורות בערך יוסי יהורם. שנקרא כן על שיש לו הלכה בכסירות ס"ג ע"א בביאור ענין חורם. אך הלא רציה הרניש. שאין שייך לוטר כן אלא במי שלא נזכר אלא בהלכה אחת ועכ"פ אין פעמים מועמים ואם-כן תפלא השערות אצל ר' יצחק מנרלאה. שמצינו לו עוד מימרות בהלכות שונות. כמו בשבת קל"ט ע"א. יומא פ"א ע"ב. נ"ה ל"ג ע"א. ב"ה פ"ה. ועוד ומה היתרון למאמרו זה. שעליו יקרא בשם. ומה גם השערת ד"ר ג'ינצ'ינ אצל רשב"ל הנודע במשא ומתן של כל גופי הלכות וכן ר' אבא בר כסא. שמוכר הרבה בתלמוד ומצינו הרבה מימרות מהם בביאור מקראות ומשניות ובמה וכו' המימרות האלו ביחוד. שיקרא בשם עליהם?

ובירושלמי ביצה פ"ב ה"ה (וכן בירושלמי נ"מין ס"ז ה"ה) לדעתי ברור שצריך להיות ר' לוי בן סיס. שדרנו לדבר במשל דוגמא ואין לברות מציאות אמוראים ע"פ איזה ג"סא משובשת. וגם על הכינוי של ר' אליעזר חסמא כבר השיב בעל סדר מוקד פכ"ג. שמפרש. כי ר' אליעזר אול' אחד אתר אמרו ליה פרום על שמע אמר להן לית אנא חכים וכו' אמרין איתחכם ר' אליעזר וקרונ ליה ר' אליעזר חסמא ע"ב. ובכלל הן גם בשניהם המלות חסמא והחורם הם רק כינויים ולא פסדונים במקום עיקר שם העצם של הדורש. אולם בכל זאת עדים השנים על אמתת השערת הנאון רצ"ה. הם השמות והומאי וכן רחומי. שלא נמצא זכרם עוד במקום אחר ורחוק שיכונה אחד בשם מזהם אם לא שהוא אך סימן על הלכתו. שמקום הניחו לו בה. כמו הנקראים על שם איזה מאורע גדול בחיים. כמו שנראה בנ"מ עבודה וזה יור' ע"ב ק"מ ע"ה בר שלום מאי הוא (הכוונה למה נקרא כן) דההיא קיסרא דהוי

בווארשא שלחה נליון של שאלות אל כל הקהלות בארצות אשר כתוך הרסובליקה הפולנית. כאלף יתיק קהלות. זאת היא ראשית תעודת הסתדרות.

בעמים. הסינאט בארצות הברית באמריקה דחה את ההצעה לצאת לעזרת צרפת במשך 5 שנים. אם תמצא מכשולים בדרך שלמונה באלוז ולותר. וכן החליטה שנית. שלא להתערב בשום סכסוך מ"י באירופה. שלא להשניח על מדינה זרה ושלא להגביל מעשי אמריקא בשום חוק. — במועצת המדינה האנגלית נתקבל חוק. שבני ארצות האויבים אינם רשאים לשבת בארצות בריטניה. לקנות שם קרקעות ועסקים גדולים שלש שנים מהיום. — ועידת השלום מסרה בפירוש את מסרנה ובנותיה באויה הקמנה ליון למשול שם ולעשות סדרם. — באמריקה עובדים השתכנסו עבודה שוקרה להביא שם מהפכה בולשוויקית. 22 עתונים הם מוציאים. אך הממשלה והמועצה שוקרים להפ' מחשבתם. אלפי מסיתים כבר נתפשו ובניה מועצת העם מעצים בכל יום עצות חדשות איך להכריח את התעמולה. הבולשי-וויקים ברוסיה מתכבדים על כל. אין עומד בפניהם. חיל אויביותם עובדים אליהם ורוסיה נכונה בידם. — חיל קולטשאק נכרת שנית ושני ושלל רב ועצום נפל בידו הבולשוויקים. אנגליה נוטה לעזות שלום עמהם. — חיל הלטים בארצות הים הבלטי נבר על חיל האשכנזים. שהתחברו אל חיל רוסיה והרפים מרינא ומגבול קדלנד. — בבחירות למועצות העדות. שהיו עתה בגליל לנדרון נצחו הפועלים ברוב רעות גדול. לפני המדינה נבחרו רק 48 פועל ועכשו 273. נבחרו גם 97 נשים. — השערוריות. הנעשות בפראנ ע"י גדולי המדינה החדשה. הפטריוטים הנוראים. לנוח המדינה משאת נפשם. מתרבות והולכות. סגן מניסטר משכי רצה לשחר את המניסטר לעניי החין בעשרים מיליון. כדי שיעזרהו למנות את כל העם המשכי במסחר הציקר. וראשי הבאנק לקרדיט עשו עסקי וואליטה כאנשי הכרזת השחורות. הרווחי מיליונים בקפסד כל האומה הששכית עד שנתפשו ורדו הבירה — בקושטא פרצה מנסת הדשומא. — ראש הממשלה הפולנית פדרבסקי הוחר את החמסנים עושקי הצבא בצרכי נפש. כי יחרים כל רכושם וידגום גם למיתתו. וזה לא רק על חמסנים מן המעושים. — באמריקה עדיין כל הטריסטים שוכנים. המה דורשים הוספה של 50 אחוזים על שכרם קביעת 6 שעות ביום לעבודה ושבת ארוכה של שני ימים מעת לעת. בעלי המכרות מסרבים. — הרופא הפאריזי ווארנוב נלה בנוף האדם האי החיים והכח וכאשר הרכב את התאים האלה. שנתחם מנוף אדם הרגו בנוף זקן. שב הזקן לנעוריה. הרופא מקוה להאריך באופן הזה ימי אדם מאת שנה. — הסוחרים במורביה קראו שביתה ביום 20 לח"ה. להפגין נגד מרכזי הסחורות. הנחל את המסחר מידי הסוחרים. — שלישי הצרפתים. שעמדו עד כה בראש צבאות הפולנים. שבים לארצם. — חיל רומניה יוצא סוף סוף מאונגרים. שבא שמה בלי רשות רק לבזו בו ובמקומו נכנס חיל אוגרי לבודפשט. שם מעריכים את השלל. שבזו הרומנים לביה מיליארדים. — עתוני הפולנים מודיעים. כי ועידת השלום ההליטה למסור את נליציה הסורחית לפולן לצמיתות. — אנגליה משכה ידה מכל השתתפות במלחמת רוסיה. היא מציע לעשות שלום עם הבולשוויקים. — בבחירות לעדות הערים והכפרים בשלויה נבחרו רוב גדול של פולנים בכל מקום. הפולנים דורשים איפא. למסור בידם את כל שלוחי סבלי שאול פ' העם. אך האשכנזים טוענים. כי אחיהם לא השתתפו בבחירות ואין מזה ראיה. ועידת השלום הבטיחה לאשכנזים. שהבחירות בשלות. — הממשלה הפולנית מכרה לצרפת ולבלגיה עצים במחיר מיליארד מרק ומחצה. כדי להרים בזה ערך השטרות. — הממשלה הששכית כונה אינכרסיטה טשכית חדשה בבירן. — בבחירות למועצת המדינה. שהיו כצרפת נצחו האוחרים ונבצלו הסוציאליים. ובבחירות בכלגיה נצחו החפשים והשינוי רוב והשלטון יצא מירי הקלריקלים.

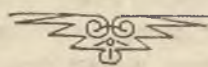
הגנרלה. ידעה הננייה. שנמצאה בדור הקדם בחורבת בית כנסת אצל קאירה במצרים ובה נמצאו כתבי-יד יקרים קרמנים ובתיכום ספר בן-סירא במקורו העברי ועד כה לא היה לנו אלא תרגום יוני ממנו. ברשות ממשלת מצרים יעבדו היהודים את כתבי הגנייה משם לירושלם. לננום באוצר הספרים שם תחת יד איסישקין.

הפנרום בכיוב. עד כה רק שמועה רחוקה שמענו ופרטים לא ידענו מן הרגנה והשור. שהיו בקיוב כאשר כבש חיל דיניקין את העיר. זה היה ביום 18 לחודש שעבר. מחנות קוזאקים סבבו בעיר וחררו בכל בתי היהודים. ביחוד בשלושת הרחובות פאריאנסקא. בלאנוועשטשענסקא. קושניעמסנא 400 יהודים נהרגו וכל מעונות היהודים נבזו. כתוך הנהרגים היו גם ר"ר נתן פיניץ. הגביר יוליס שאבאוואל ובנו ובעל בית חרושת הנפת הידוע הירש ליבימאן. שלושה ימים האריך השור. כערב שבת. בשבת יביום א'. שרי הצבא העלימו עיניהם כודון מכל הנעשה בעיר והמאית השחורות מ"מי הצאר הריכו ראש ונהלו את הקוזאקים והורום כיצר לעשות. והעתון השחור. קעכלאניץ של שולנין פרסם עלילות על היהודים. להעיר רמת ההמון. כי היהודים עזרו את הבולשוויקים. ורו על חיל הנאולים ושפכי עליו מים רותחים. קצת מעשירי היהודים פרו את נפשותם והת כתייהם בכופר. כו שלם ר"ר גינצבורג 40000 רובל לקוזאקים. שישמרו את ביתו וכל דיוריו נצולו. ביחוד שפכו הקוזאקים חמתם על צעירי היהודים. שכולם היו כעניהם בולשוויקים. כיום א' לעת ערב יצאה פקודה לחדול מרצוח ומלבוז והעיר שקטה. נראה בחוש שמתחלה ניתן הרשיון למשמה לשלושה ימים. — לפי דכדי עתונים פולנים הרנו אנשי פטלורה שיב אלפי יהודים במורוליה.

מקור ומרחוק.

בישראל. הקלוב היהודי ב"מ הניש בקשה אל המניסטר למשפטים ואל המניסטר לעניי הפנים. לדרוש דין וחשבון מאת הפקידים שנתנו רשות למשרבאס הידוע לדרוש ע"ד רצח-דתי של יהודים ולהוכיח בעובדות את העלילה. שהיו עובדי האלילים מעלילים גם על הנצרים. דרשה כזאת לעת כזאת תוכל לגרום שפיכת דמים ופרעות. — נחום סוקולוב דבר עם המניסטר האנגלי החדש לעניי החוץ לדר קרזון על כל השאלות הגונעות לא"י וכן גם עם הלורד מילר. — בקושטא נוסדה לשכת מודיעים לציונים. להנוד ב"י יהודי רוסיה וב"י יהודי המערב וב"י כ"ל לא"י. — באדסה הקימו להם היהודים גודו של שני אלפים איש. לשמור חייהם ורכושם. — בבורדה בצרפת הרוסית הועמד היהודי מאנרל. יועצו של ועידו של קלימנסה. על הבחירה אל הפרלמנט. כמציא שמה ב"י ומוסביל י"י עליה אך ההשוא את מסרתם. — קהלת ווין רוצה לסגור את בית החולים היהודי ואת בית הזקנים ימין לחם ומוון לפדנס את החולים והזקנים. — באספת יהודי פולן באמריקה הוחלט לקבץ שוב שתי מיליוני דולר לעניי פולן. — ועד הסיים הממונה על סדרי הבית ההליט למסור את הציר יצחק נרינבוים ביד השופטים. הרוצים לשפוטו על אשר חלל את הדת הנצרות ואת הצבא הפולני במאמר. שכתב על מעשה פינסק ועל מעשה כוונא. — באשכנז מוסיפים הצוררים לקטר ע"י היהודים. ספרים שלמים הם מהבדים להוכיח. כי צרת המלחמה וצרת המוניסמז הביאו היהודים על העמים כודון. כדי ששלט על כל העולם — אחד מהם חבר ספר להוכיח. שהקיסר וילהלם הביא את השואה על ארצו רק מפני שמין הדם היהודי הנזול בעורקיו. — בברלין שולט פחד פרוטות. חיל הגנה יהודי נצב בחיצות להין. — חבר הועד הפועל הציוני פרופסור אטו ווארבורג כנרלין רוצה לעלות לא"י ולנהל שם בחיפא את עבודת הנטיעות בא"מ א"י. כי רוא מוטחה לזה. — נשלחה קומיסרית לגליציה ובתוכה שני ידוע מנגליציה. לחקיר ולדרוש על הפקידים היהודים. שלא נתקבלו למשרה תחת יד הפולנים לפי ששמשו תחת יד האוקראינים. — המניסטר חפולני לעניי הפנים הודיע את הקלוב היהודי. כי נציב נליציה רוצה לתמוך בידו שדודי היהודים בקולבושיו. — הנתנת הקהלה

(*) אולם ביוקר פ' כ"ב ובילקוש ח"א רכז תקע"ט וח"ב רכז ת"ד גירסא אחרת ולפיה נראה הפירוש. שאמר ר' שמלאי דבורא. כלומר שהיה זה ע"פ הדבור. ומכא ע"י ראיה מרכזית בדברך עשיתי. דבורא אינו כנוי לר' שמלאי. אלא ענין הדרשה.

מעומק לבי אברך את רעי מר בן ציון וואלף
מציעשאנוב לארוסו עם מרת בלהה מאנן מרישא.
שחזה שלאשניער—ציעשאנוב.
הנני מברך את שייב מר בן ציון וואלף מניעשאנוב
ברכת מו"ש לארוסו את מרת בלהה מאנן.
יוסף נראף—לובאששוב.
הנני מברכות את חברתנו מרת בלהה מאנן מרישא
לארוסו עם מר בן ציון וואלף ברכת מו"ש.
האחיה פלנס יוסט.
בברכת אבות יתברך מר מרדכי דעססער בהאנלארוסו.
הננו מבינים ברכת מו"ש ובעתיד מאושר את חברנו
מר משה קרוינר פה לארוסו את מרת יהודית ניי-
שטערטער מראדומישל.
שלמה ברוינפלד, נעציל שייף, צני שטענעל.
מעומק לבי אברך במו"ש את מר יהושע מנצ' לארוס
בחו מרת מלכה עם מר שלמה שויבל.
שלמה ארגאנפעל—יוסלכ.

יעקב אמלאם
מאורשים, מרחשון תר"ס
בלאזוב
קארטשין
יוסף יוסט
מאורשים, י"ב מרחשון תר"ס
ויעלקיע אָמשי
שמואל רייזער
מאורשים, מרחשון תר"ס
קראקא
בב כת מו"ש מעומק לבנו נבדך את אחינו היקר מר
אברהם שפיעלמא, ואת כלתו מרת צלה קשאנץ לארוסם.
האחים שפיעלמא, רומישל רבתי.
הנני מברך את אחותי החביבה מרת שרה שטיאסברג
ואת ידידי מר יוסף יוסט ברכת מו"ש לארוסם.
שלמה שטראסברג.

שני דיהוראי איל לחשיבי דמלכותא מי שעלתה לו נימא
ברגלו יקסענה ויהיה או יניחנה ויצטער איל יקסענה
ויהיה איל קסיעה בר שלום וכר קרו לך מלכותא
קסיעא וכר נפל על רישא דערלחיה קסיעה וכו'.
יצאה בת קול ואמרה קסיעה בר שלום מו"מן לחיי עוה"ב.
וכן אשר מצאנו בתענית כ"ח ע"א: מה הן בני שלמאי
הכתופתי (כציל ולא הנתופתי). פעם אחת נזרה המלכות
גזירה, שלא יביאו עצים למערכה וכו'. עשו סולמות
זהניחו על כתפיהן והלכו וכו'. כן גם איש, שלא
נזרע בקיל חכמים, אך מקום הניחו לו בהלכה ירועה,
קראוהו על שם אותה ההלכה וכבר מצאנו זאת גם
במקרא. שכן הביא הראב"ע בנחמיה ד' י"ה, כי הסכמת
המפרשים, שנועדיה הנביאה הוא שמעיה בן דליה, שנקרא
כן בעבור שאמר נועד על בת האלקים,
אבל כאמור יתכן לומר כן אך במי שנוכח רק פעם
אחת, אך לפי שבאמת מצאתי גם בהרבה אמוראים
מפורסמים יחס בין שםם לאחר ממאמריהם והמקרה לא
יתמיד, ברור לדעת, שיש להפוך המסובב—לדעת רציה—
לסיבה: לא מפני שאמר פלוני ה"נה זו נקרא כך, אלא
מפני שנקרא כך התעין לרדוש בפסיקים או בענינים
שהם מעין שם, שהיה נזיל בהשכחתו. כמו שנקט ר'
יהודא: מי ש"סעה וכתב יהודא בלא דליית (נימן)
כ' ע"א, וכן נמצא בנמ' (פנהרין צ"ח ע"ב): מה שמו
של משה? דבי רב שילה אמרו שילה שמו דבי רב
נאי אמרו ינון שמו דבי רב חנינא אמרו חנינא וכו'.
שוודאי לא מפני כך נקרא רב שילה בזה השם לפי
שכבית מדרשו דרשו זה הדרש אלא להיפוך, לחיבת
שמו התעניי בני ישיבתו לדרוש, שגם משה יקרא כן,
וכעין זה מצאנו בבריכות ד' ע"ב: מומר ליד בביתו
מפני אב שלום בנו אריש בן אבי שלום וכו' ובשבת
ק"ב ע"א: אמר רב הסדא מרת חסידות שנו כאן,
ושם קניא ע"ב: איר הוגא אלו בנאי, שעושין כל
ימיהם כהנים, ובעירובין ג"ד ע"א: איר מתנה מאי
דכתיב ומדבר מתנה וכו'. ושם ע"ב: איר הוגא מיד
הון מהבל ימעט וכו'. ובזמא ס"ס: איר גידל שגידלו
בשם המפורש, ושם פ"ז ע"א: איר ירמיה מאשפות
ירי'ם אביון וכו'. ובסוכה מ"ח ע"ב: מנהיג איר ע"נא
ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה, ובנדרים כ"ח
ע"ב: אמר בר פדא פדאן וכו'. ובמוטה מ"ז ע"א:
איר חנין חן מקום על יושביו, איר יוחנן שלשה
חנינון הן וכו' ועיין בביר פ"ע"ט: ר' יוחנן אמר
ויחן את פני העיר חנן את הפנים שבעיר, ובבבא
מציעא פ"ה ע"א: איר ר' ירמיה לר' זורא (שנקרא
זעירא בירושלמי ובבבא ע' נוספת וגם נקרא קמינא
בבבא שם סע"א) מאי דכתיב קטן וגדול שם הוא כל
המקטין עצמו בעוזו גנשה נירול לעוה"ב, ובבבא בתרא
צ"ג סע"ב: אמר ר' קמינא רובע קטנות וכו', ובחולין
ס"ב סע"א: אמר ר' חבה וכו' תורין של ר' חבה.
ובירושלמי סוכה פ"ה ה"א: איר יונה יונה בן אמיתי
מעולי דגים היה וכו'. ובביר פ"ל"ט: איר ברכיה בבר
כתוב ואברככה, ושם פ"ז ע"ז: ויברך את יוסף איר
ברכיה וכו', וכאלו הרבה, שעל ידי שמו התעורר לרדוש
בפסוק הדומה לה בעין שמצינו בעירובין ח' ע"ב, שאמר
רב כהנא: הואיל ושמעתיא דכהני היא אימא בה מילתא,
ובנעין זה בארתי בהנהיגתי לשם הורה סתומה
בתלמוד, ביבמות ל"ז רע"א: רבינא משמיה דרבא אמר
אם אשת כהן היא אינה חולצת וכו', איר רב משרשיא
לרבינא שריתתה יאה רעוא דתשרי אף תרבא, זה
נפלא מאוד הן חלב הוא איסור תרה ואיך יעלה על
הדעת שיתיר חלב ומדוע דוקא חלב יתיר? וזה יובן עם
מה שמוכח בחולין מ"ט ע"א שר"י בר נחמני אמר משום
ר' הושעיה חלב שעל גבי קיבה כהנים נהגו בו
היתר בר' ישמעאל שאמר משום אבותיו יסימנך
ישמעאל כהנא מסייע כהנא, ועל יסוד עובדא
זו הואיל וגם רבינא סייע כהנא, שאינה חולצת, המליך
עליו ר' משרשיא יאה רעוא דתשרי גם תרבא הכוונה:
שעל גבי קיבה כר' ישמעאל, לסייע גם בזה כהנא.
ועפ"י גם בריש לקיש וברי א.א. בר ממל צריך
לומר כן, שדרשו דברים מעין שמחם ולא להפך.

Znany miesięcznik żydowski w języku polskim

M O R I A H

rozpoczął ponownie wychodzić. Właśnie ukazał się zeszyt
za miesiąc listopad.

Abonament kwartalny 12 K. (9 Mk.) Zeszyt pojed. 4.50 K. (3 Mk.)

Adres wydawnictwa: Kraków, Stradom 15.

חידות ההגדות.

ע"ר עשרת הישבים ופתרון

מאת שמעון מנחם לור.

תכן הענינים: פתיחה. פרק א'. סוד הסמבטין
בתוך אות לקרשית שבת. ב) הסמבטין, והרי החשך
ביחוסם להשבים. ג) ההגדה על אדות בני משה
וסודה. ד) מלכות ישראל בערב הדרומית ובאפריקה
המזרחית. מלכות יהודית של הכנרת, החלוצים והאזורים
באירופה. ה) אלדד הדני וספוריו. ו) גפלאות עשה"ש
מקיימות ע"י עדים נכרים. ז) מהות השבים ההם וסוד
שבם ינוס. ח) ממלכת ישראל בארץ התיבונה (בשורת
בנימן מטדילו). ט) בשורות ע"ד ביאת עשה"ש והמשיח.
יב) יבואת הסמבטין. יג) ממלכת ישראל במדבר סהרה, יא)
דוד הראובני ושליחותו (ממלכת ישראל במדבר ערב).
יב) ממלכת ישראל בתורו (רברי הימים של עשה"ש.
יג) עקבות נדחי ישראל בארץ המזרחית ובאוסטרליא.
יד) עדראיהלכל הגדות. טו) אגרת נחמה מבני משה.
אשר מעבר לנהר סמבטין. טז) שבתי צבי ועשרת
השבים. יז) הגדת היהודים האדומים וסודה. יח) תורים
נוסעים לבקש את עשה"ש (מכתב רבנים אל בני משה).
טט) עשרת השבים והסמבטין כהנא. כ) עשרת
השבים באפריקה. כא) הגגלים - עשרת השבים.
כב) היפנים - עשרת השבים. כג) כולל ההשערה
החדשה שהתבוללו עשה"ש בנוס. כד) פתרון ההידה.
כה) השבים ומהקדמות בא"י יאופן גלותם. כו) יהודה
ישראל נר אהר. כז) שנים עשר ישבים בוסן הזה.
כה. אחיות דבר.

כל הפירובלמות האלה תתבאנה בחקירה מדעית
חפשית בהגדות כל הזמנים בענין זה יגל מקורן ומהותן.
כל ההשערות תבחנה להעמיד את הדבר על אמתותו.
מהיר הספר 5 כתיים. - להשיגו ע"י הארמנים
מריצא "המצפה" ביראקא.

מאת חותמי המצפה בוויז.

נבקש שיאילו לטרוח בעצמם לשים
למר פירבניגר ברחוב רמבראנד 39 ולא
ימריחו אותו לחפש אחריהם.

ספרים טובים ע"י המצפה.

רוח ישראל, מחקר, להגין אל התורה בפני חייסית הספקים
הנצרים. הכמי חומן קראו לו כוורי חדש מאת הירב חכם
מתלמידי שריל ר' מרדכי מורטארה. קר. 8
משנה פסח פירוש קצר על התורה על דרך המחקר ומשפט של
מקרא מאת החוקר הקדמון יוסף אכן כפ"י. קר. 10
דקדוק ששת עבר (באופן סרעי מיוחד) מאת ברוך שפ"נוא. 6
שני ספרים נפתחים: דברי האגרת וזון מצולה
על ובחי שנת ת"ח. קר. 5
המשורר העברי (קובץ שירים לאומיים). קר. 4
לוח שעשועים קובץ מאמרים מדעים, ספרותיים, שירים
וספורים. קר. 4
מחזות וספורים מאת דוד י. זלברבוש (156 עמוד)
גדולים. קר. 8
חמונות ומפוסים מאת ש. וואלסקובסקי. קר. 4
השרון (קובץ מאמרים, מדעים וספרותיים). קר. 4
הלאה הנשק (ספור מאת ברתה סיגור תרגום צהיר) קר. 4
עין פרי (ילקוט ספרותי של מאמרי מדע וספורים) קר. 3
הנאולה או עקבתא דמשיחא מאת אב"י קמנצקי. קר. 2
לבות נשברים (שיחית ספרותית) מאת ד"ר יל לאגרא קר. 4
לקורות היהודים בפולן: ביחוד בקראקא מאת וועטשטיין קר. 4
וזנון ולשון עבר רמי משניהם היתרון מאת היילמן. קר. 4
משלי הכמינו מכתמים, הגיונות וספורים. קר. 3
ר' יוסף איש רוסהיים חיי השתדלן הגדול ר"י יוולמן
וספעליו הכבירים לכנסת ישראל באשכנז מאת שפ"ר. קר. 7

מורעה גדולה.

מאת בית מסחר הספרים, התחיה המפורסם
בסמאניסלב
אבישר את אחב"י, כי יוכלו למצוא בבימהים שלי כל
מיני ספרי הנדך ולמוד מכל הפרלגים, כל מיני ספרי
רוסל, חומשים, תנכ"י, סידורים, תפילין, מוזהות,
פליחות, ציציות, כל ספרי השכלה מן הספרות העברית
והיהודית. מלון עברי חדש מתורגם פולנית ואשכנזית
מכרך 60 כתר, הספר הפרדוני החדש, הספר 15 כ.
תמונות כל סופרינו ושפוסים יהודיים, קרנות עביות
ויהודיות מצוירות. ספרים סיצאליים וספרים מחכמי
ישראל, הכל במחירים נמוכים, למינהם לבנים עברים
ולחברות אחן רבט הנון. בקבלי דמי קדימה אשלח בוקוסה.
(5-10) Księgarnia „Hatchija”

A. Robinsohn, Stanisławów

הונטרס

לכל הסכנות בחיור K. 1.50 הקונטרס
ש' להשיג בבית מסחר ספרים של
JUDA BORNSTEIN
Kraków, Krakowska 12.
1-3

העמים העתיקים וישראל

(המצרים, הפרסים, היונים, הרומיים, הנצרים)
הקדמונים, הערבים והתיחמותם לישראל.
נסיון לבאר את התהוות האנושישמות
הקדמונית

מאת מתתיהו מ"דש

נמכר במערכת "ה מ צ פ ה"
ומחירו 4 כתרם.

CHIEL TEITELBAUM

Kraków, ul. Dietlowska 49.

פערקויפט אולטראמארין, וואגענ-
שמיר, פאסטא, מיטע, (אין דרענדען
אונד אין פלאשען), וואואלין געל-
בע אונד שווארצע, אויך אין פעסע-
רן, אעלע אונד דערנלייכען, ערסטע
רוועלע.

אָהנע אָפּעראַציאָן ראַדיקאַלע הילפּע פֿיר פּעראַלטעסמע אונד געפּעהרליכסמע ברוכריידענדע מינדער, פֿרויען

פֿערלאנגען זי נראַטס אונד פֿראַנקא פֿראַספּעקט פֿאַן מ. פֿרייליך
שפּעציאַליסט פֿיר ברוכריידענדע אונד ערשטער דער ק. ק. פֿאַט. באַדאָנען
אין לעמבערג, נאָרעצקאָ-נאָסע 35, אים אָנגענום הויזע.
פֿרויען ווערען אונטער מיין אויפזיכט פֿון א פֿרוי בעהאנדעלט.

דאנקאגונג

נערטער הערר פֿרייליך!
איך דאנק איין העפּליכסט פֿיר די אנלעגונג דער באַדאָזשע לויט איהרעם
סיסטעם יעצט ערשט קאָן איך מיך פֿרוי בעוועגען און קאָן איך זיך דאָהער
יעדען אנעמפּפּעלען.
Dr. Jan Danielski k. k. älterer Bezirksarzt Rzeszów 21.VI.
1918. Zamkowagasse 1.

פֿאַדווא 11. XII 1887
צום בערימטען דר. מ. פֿרייליך.
איהר כירוינישע ספּעציאַליטעט אין קורירען פֿון אויך פֿערעלטערטע הערמיען
(ברוכליידען) ביי מענער און פֿרויען, פֿערדיענט די אויפמונטערונג פֿון דעם יעניגען.
וועלכער טוט די מענשענפֿריינדליכע מלאכה מיט חכמה און ליבע. איהר וויסענדי-
שאפטליכער פֿאַנגאנג ביי אַהניכטען די ברייכע איז וואונדערבאַר א דאנק דער
קורצער צייט, וואָס דאָס פֿערלאנגט ווי אויך דערפֿין, וואָס דאָס טאַכט איבערפֿליסן
אלע אָפּעראַציע מכשירים און מעדיצינען.
דאָס עקזעמפּלאַר פֿון סקראַטאַל הערניע (ברך) מיט א גרויסען וואָלומען
וואָס איך זעה און וואָס איהר האָט אין אַזא קורצער צייט אויסגעשטעלט גיבן
מיר דעם מוטה איין צו זאגען, אַז איהר מעטאָדע וועט אויך בעקאנט ווערען
צווישען די איטאַליענישע דאָקטוירים און קראַנקע און א סך וועלען זיך געהטען
צו דער וואונדערבאַרע קור.
איהר קאַלענע דר. מעדיצין און כירורג
דאָטאָר ראַסיא דעל פּאַלא.

"יודישע מאָרגענפּאָסט"

די "יודישע מאָרגענפּאָסט" ברענגט אויספֿיהרליכע יודישע און אלגעמיינע
ידעווע און ארטיקלע פֿון די בעסטע יודישע פּובליציסטען. אַבאָנאַמענט:

פֿאַר א חודש	6. קראַנען
פֿערטעלייערהייט	18. "
האַלב-יערהייט	36. "
נאָנץ-יערהייט	72. "
אין אויסלאַנד	84. "

Jüdische Morgenpost, Wien, II. Taborstr. 52 b.

הפירמא הישנה

A. FAUST, Kraków

מציעה את קובץ הספרים העשיר שלה מכל מקצועות הספרות, ספר
רבנים, ספרי ריטל, השכלה, ספרים זרנונים, כל ספרי הלמוד ללמדני
עברית ויהודית, כל הספרים, שיצאו לאור זה עתה, קורות היהודים של
נרעץ ביהודית ובאשכנזית, כל ספרי התאמרוך היהודי, גם כל הספרים
האשכנזיים בעניני היהודים מהפולן ר. לעווט, יודישער פֿרלנ וכו'.
רשימות (עברית או אשכנזית) אשלח חנם. פנו אלי כל
דורשי ספרים וותשבעו רצון.
בעל הפירמא

A. Faust, Kraków Krakowska 13.

לדורשי ספרים.

פּויליש-יודיש ווערענדיק געבונדען 20 ק'
דייטש-יודיש 15 ק'
יודיש פֿרעמדווערענדיק 10 ק'
י. סלאניסקי: שפּרעכט איהר ענגליש ?
טעפּהאַרע מיט ווערענדיק און מוסטערבריעף 11 ק'
י. סלאניסקי: שפּרעכט איהר דייטש ?
מיט ווערענדיק און מוסטערבריעף 11 ק'
נימאנעוויץ קאליגראַפֿישער בריעףשטעלער 7 ק'
י. מיט געאָגראַפֿיע פֿון ארץ ישראל
מיט מאַפּע 10 ק'
מ. קרינסקי: ליטעראַטורוועסנשאַפּט 2 בענדע 20 ק'
י. בירנבוים: נאטורוועסנשאַפּט אילאָסטירט 18 ק'
געאָגראַפֿיע מיט מאַפּע און 13 ק'
אַלע סאַרשען יודישע קארטען, מוסטערקאַלעק-
ציעס צו 30, 50, 75, 100 ק'
אויך אלע אנדערע נייע און אלטע ספרים, אויך
חומשים, ספרים אין האָרם און אייגענעל העבר.
און יודישע באַרענע ליטעראַטור, אלע העבר.
לעהרביכער; שפּאַני, העבר, העבר, הלשון,
שפּאַני, עמנו, ספרים ראשונים וואלאַטוואַס
לעהרברייף, א. ר. ג. געאָגראַפֿיע-שטעלען.
אין דער בוכהאַנדלונג
פֿאַר לעהר, פֿעראַייגען - ראַכאָס
יוד. בולדער אין גרויסער אויסוואַהל
Juda Bornstein, Kraków
Krakowska 12
דעם פֿרייז מוז מען פֿאַראַייס שיקען, חוץ
פֿאַרמא, דעקאָמ, 1 ק., פּאַקעט 3 ק.

ספרי ולקובסמי הידועים

אפּסר להזמין בכל בית מחקר של ספרים לו מן המחבר עלמו עפּי האַרריס
S. WALKOWSKI Kraków, Miodowa 22.

32 מכתבי הוראה לשפה העברית, 32 לשפה הפולנית, 10 לשפה הגרמנית, כלם
מחורגמים ומבארים יהודית בשביל מתלמידים בלי עזרת מורה. בעזרת המכתבים
הלו יוכל כל אדם לקבל לו את שלש השפות האמורות באופן שידע לקרא את הספרות
בשגירות, ידע לכתב בשפה משוכללת ומודרנית וידע את הדקדוק על צוריו. התלמידים
עפּי המכתבים שולחים את כתיבותיהם למחבר, מחיר עשרה מכתבים 40 כתר,
קומפלט שלם של 32 מכתבים 110 כתר.

ה ש פ ה

ספר למוד שפת עבר לצוגרים בשביל קורסים ומורים פרטים. המלים
מחורגמות יהודית, פולנית וגרמנית, חומר הלמוד קל ומענין, הדקדוק משולב בתוך
פרקי קריאה באופן שאין התלמיד מרגיש צו ולומדו בקלות. מכא למוד המבטא
הספרדי, לוח של פעמים, המחיר 16 קר.

לקוטי רש"י

לקוטים מן המקומות היפים והפיוטיים של רש"י בספר בראשית מסודרים עפּי
הסדרים, הפרשיות והפסוקים, מתאים מאוד בשביל בתי ספר עברים ומדרים הנונים.
המחיר 4 ק.